

BHARATETIHASAMULU.

Part I

BY
JULURI TULASAMMA.
PITHAPURAM.

భారతేతిహాసములు.

(ప్రథమ భాగము.)

శ్రీ పితాపురము మహారాణివారి గోపాస్కూలులో

ఉపాధ్యాయనియగు

జూలూరి తులశమ్మచే

రచింపఁబడినది.

జి. శివశంకరశాస్త్రి

ప్రథమముద్రణము.

జి. శివశంకరశాస్త్రి

పితాపురము.

శ్రీ విద్యజ్ఞానమనోరంజనీ ముద్రాక్షరశాలయందు

ముద్రించి ప్రకటింపఁబడియె.

ప్రీతి క.

ఇంగ్లీషుభాషయందు సుప్రసిద్ధములగు కావ్యములు, నాటకములు, నవలలు మొదలగు గ్రంథములు విద్యార్థుల యుపయోగముకొరకు సులభముగు వచనశైలిలో చిన్న చిన్న కథలరూపముగ వ్రాయఁబడుచున్నవి. ఇట్టిగ్రంథములు వేల కొలదిగ కలవు. బాలబాలికలకు గ్రంథపఠనాసక్తిని పెంపొందించుచు భాషాజ్ఞాన మలవరచుచు, సారస్వతప్రపంచవైచిత్ర్యముల నించుక కనఁబఱచుచు నీపుస్తకములు రచయితల యభీప్రమును నెఱవేర్చుచున్నవి. అంగ్లేయవిద్యావిధానము మనదేశమున నెప్పుడు నెలకొనియున్నదో, అప్పుడే ఈరీతి గ్రంథములు మనకును నావశ్యకములై యున్నవి.

బాలబాలికల కుపయోగకరములగు గ్రంథములు వ్రాయుట మనదేశమునకు కొత్త. కవులును, పండితులును సంస్కృతసమాసభూయిష్ఠములై పండితులకైనను సులభగ్రాహ్యములు కానిరీతిని పద్యగద్యగ్రంథములను నిర్మించుట యందే వారిశక్తుల వినియోగించుచుండిరి గాని ప్రజాసామాన్యమునకు బాలబాలికల కుపకరించునట్టి పుస్తకములను వ్రాయరైరి. రాజకీయపాఠశాలలయందలి విద్యావిధానము లెరింగిన యుపాధ్యాయులును, పండితులును ఈకొరతను తొలఁగించుటకు గతపదిసంవత్సరములనుండియు వీడని పరిశ్రమచేయుచున్నారు. అయినను పాశ్చాత్యదేశములలోవలె బాలకు

స్వతంత్రముగా ఉపాధ్యాయుల సాహాయ్య మపేక్షింపక యే చదువుకొనఁగలుగు గ్రంథములు వలసినన్ని బయల్పెడల లేకు. ముందుముం దట్టిభాగ్యము వారికి చేఱురఁగలదని యాశించు చున్నారు.

భారతమునందు వందలకొలఁది చిన్నవియు, పెద్దవియు నగు నుపాఖ్యానములు గలవు. ఇవి నీతిదాయకము లగుట యేగాక చదువులకు మిక్కిలి రమ్యముగను మనోహరముగను నున్నవి. ఉన్నతాశయములు శీత్యుష్టభావములు విచిత్రకథా సంవిధానములు వీనియందలి విశేషములు. భారతేతిహాసములు ప్రథమభాగము అను నీచిన్నిగ్రంథమునందు, ఆదిపర్వమునందలి యుపాఖ్యానము లొకచో జేర్చి సులభశైలిలో వ్రాయఁబడియున్నవి. కథలలోని విషయములను సంకుచితము చేయక, మూలములో భావములను మరుగుపఱుపక కడు సర్వతో రచించిన జాలూరి తులశీమాంబగారు చదువరుల మన్ననల నందుదురని యాశించుచున్నాను. కావ్యనాటకములు మృదుమధురముగ రచింప నేర్చిన యీమె బాలబాలకల కువయుక్తములగు నిష్టిగ్రంథములు వ్రాయునట్లు సర్వవిధముల ప్రోత్సహింపఁబడుగాక.

రాజమండ్రి. }
29-12-30. }

టి. వి. రంగనాయకమ్మ,
B. A. L. T.

విషయసూచిక.

నివేదనము.	పుట.
1 అవకీతుఁడు	4
2 ఉదంకుఁడు	20
3 గరుత్మంతుఁడు	30
4 జరత్కారుఁడు	58
5 కపోతము	67
6 నాడీజంఘుఁడు	75

శ్రీ

భారతేతిహాసములు.

ప్రథమ భాగము.

శ్రీమదఖండభూమండలంబునకుఁ దిలకాయమానం
బగు హస్తినాపురంబు చంద్రవంశప్రదీపు లగు రాజశిఖామ
ణులచేఁ బరిపాలింపఁబడుచుండెడిది. దానికిఁ గురుక్షేత్రము
రాజధానియై యొప్పుచుండెను. అట్టియున్నతవంశంబున శమ
దమాదినత్వసంపన్నులు, ధర్మనిరతులు, సత్యచరిత్రపీషితులు,
శాంత్యాది గుణవిభాసితు లెందఱో పుట్టిరి. కడపటి
కావంశమునందే కురుపాండవు లుద్భవించిరి. వారిలోఁ బాం
డురాజున కేవురు పుత్రులు గలిగిరి. వారిలోఁ బ్రథముఁడు,
ధర్మరాజు. అతఁ డజాతశత్రుఁడు, నిత్యసత్యవ్రతుఁడు, నిర్మ
లయశోధనుఁడు నయును బెదతండ్రి యగు ధృతరాష్ట్రుని
యందు భక్తివిశ్వాసములును వినయ భేదుతలును గలిగి యతఁ
నియానతిచొప్పన వర్తించుచుండెనువాఁడు, అతనిసోదరు లగు

భీమాష్టమలును మాద్రేయు లగు నకులసహదేవులునుఁగూడ
 నన్న యడుగులఁగాడ ననుసరించుచుండెడువారు. ధర్మరాజు
 రాజసూయ మను శోకశుహయజ్ఞమును గావించెను. ఆక్రిత
 వ్రనకు వలయు ధనధాన్యాదిపరికరములు భీమాష్టమకులసహ
 దేవులును, మిత్రులును, బంధువులును సామంతరాజులును స
 ధానపఱిచిరి. అర్జునుఁ డుత్తరకురుభూములను జయించి లెక్క
 కుమించిన ధనమును గొనివచ్చి యాగార్థమై యొసఁగెను.
 మయుఁ డను శిల్పి యమూల్యాలంకారశోభిత మగు నొకసభ
 నొసఁగెను. తాను సేయు యాగముచు జూచుటకై వసుంధ
 రావలయుమునఁ గలవారి నెల్ల రావించెను. వారిలో మానథ
 నుఁడును, నీర్వాగుణవిధేయుఁడును రాజరాజు నగు దుర్యోధ
 నుఁడుగూడ వచ్చిన వారిచే మన్ననలొడి, ప్రశస్తమగు దాన
 కార్యమునందు నియుక్తుడై పరమోత్సాహమున నుండెను.
 కార్యమంతయు సంపూర్ణమైనది. కడపటిదినంబున సభను
 జూచుటకు ముచ్చటపడి దుర్యోధనుఁ డండలిశిల్పనైపుణము
 వలనఁ గల్గినవివృతసంవృత, జలస్థలాదిప్రదేశములఁ దెలిసికొనఁ
 జాలక, జలాభివస్థలంబునఁ దనదోవతిచెఱంగును బట్టుకొను
 టయు సంవృతద్వారము లెఱచియున్నదని తలఁచి తలను డగు
 ల్చుకొనుటయుఁ జూచి ద్రోపడి సద్గుణనిధాన యయ్యును
 శ్రీచాపలంబున నవ్వెను. “నవ్వు నాలుగువిధముల చెఱుపు”
 గదా ? అదియే కలహాకారణ మైనది. అంతట నాదుర్యోధ

నునిహృదయమున నున్న నీవ్వాసలము తగుతోన్నది. అరి
తిని గోపపరీతహృదయమునై తండ్రి నెట్లో యొప్పించి మూత
విశారదుఁ డగు శకునిఁ బిలిపించి జూదమునం దభిలాష గల
ధర్మజుని విదురునిచేఁ బిలిపించి జూదమాడించెను. అప్పు
ద్యూతంబునఁ గాతాధీశుఁడై ధర్మరా జోటువడి సమయము
సెల్లించుకొనుటకై కాంతాసోడతసహితముగ ద్వైతవనంబు
నకుఁ జనియెను.

జటావల్కలములు ధరించి వనవాసదీక్షితత్వముఁ డగు
ధర్మరాజును దర్శించుటకు వేసజేలు మహాముషు లతనియొ
ద్దకు వచ్చి ధర్మంబుల తోధించుచుండెదనారు. ఒకదినంబున
రోమశుఁ డను మానిపుంగవుఁడు, ధర్మరాజునాశ్రమంబునకు
వచ్చి ఆయన యొసఁగిత పూజలఁ గైకొని యానందించి ఆయా
పుణ్యతీర్థంబులవిశేషంబులఁ దెల్పుచు తనచూపుడువ్రేలితో
జూపుమ ధర్మరాజా! ఇదిరైభ్యమహాముషితనాశ్రమము, ఇయ్య
ది భరద్వాజాశ్రమంబు; ఇందు భరద్వాజసుతుం డగు యవక్రీ
తుఁడు తపంబునను విద్యవలనను మిక్కుటం బగు గర్వముగల
వాఁడై ప్రాణము గోల్పోయెనని చెప్పెను. అప్పుడు ధర్మజుం
డదియె ట్లని యయ్యుహర్షి నడుగుటయు రోమశుం డవక్రీతుని
కథ యిట్లని చెప్పందొడంగెను.

అవకీర్తుఁడు.

అయ్యా ! ధర్మరాజా ! విశుద్ధతపోమహిమచే నిశ్చల చిత్తులగు రైభ్యభరద్వాజులు నిరింతరబ్రహ్మజ్ఞానతత్పరులై స్నేహభావము గలిగి యీయీశ్రమంబున వసించెడువారు.

వారిలో రైభ్యునకు నర్వావసు, పరావసు లను నిరువురు తనయులు గలరు. వారు వేదపఠనమునం దగ్రేసరులు. సగ్గణసాపర్నులు, నియతచిత్తులు, పితృసేవాసక్తులు నగు సుపుత్రులచే సేవీపఃబహుచు రైభ్యుఁడు నిత్యానందయుక్తుడై యుండుటను జూచి, భరద్వాజపుత్రుఁ డగు అవకీర్తుఁడు వారివిద్యాసంపన్నతను సహింపజాలక సర్వకార్యసిద్ధికిని తపస్సే కారణ మనియును దానివలన వేదములును వేదాంగములును బడయుదు ననియు నిశ్చయించుకొని ప్రజ్వలించుచున్న యగ్నియంగు హవిస్సులను వేల్చుచు నియతచిత్తుఁడై యుగ్రతపంబు గావించుచుండెను.

—♦ ఇంద్రుఁడు అవకీర్తునియొద్దకు వచ్చుట ♦—

ఇట్లు, అవకీర్తుఁడు తపంబు గావించుచుండ దేవేంద్రుఁ డాతనిసమీపమున కరుదెంచి, “ఓయీ ? అవకీర్తుఁడా ! నీ విట్టి ఘోరతపంబు గావించుటకుఁ గారణ మేమి ?” అని యడిగెను. అప్పు డాతని కవకీర్తుం డిట్లనియెను. “రేలుంబ

వల్లు కాయకష్టములకు సహించి, నిద్రాహారములను మాను
కొని గురుశుశ్రూష గావించుచు అందువలన గురునశక్తిగ
హము వడసినగాని విద్య లభించుట దుర్లభము. అట్లయినను
బెక్కుదినంబులకుఁగాని సంభవింపదు. విద్య యనెడు మహా
ధనమును బొందుదమన్న ననేకములగు సంతతాయములు గలు
గుచుండును. కావునఁ జదువకుండఁగనే సర్వవేదములును సకల
శాస్త్రములును సంభవింపవలయు నను తలంపు గలిగి శ్రద్ధా
భక్తులతోఁ దపంబుసేయుచుంటిని. ”

—♦ ఇంద్రుఁడు అవశ్యమునకి బదులు చెప్పట. ♦—

ఇంద్రుఁడు—ఓయీ, మునిపుత్రా! నీవనాలోచనా
పరుడవై విద్యలయందలి లోభమున నిట్టిసాహసమునకు సమ
కట్టితివి గాని, అట్లెన్నఁటికినిగాఁజాలదు. ఏమందువా? విద్యా
గ్జనయం దాసక్తిగలవా రెవ్వరైనను బ్రహ్మచర్యదీక్షను
బొంది నియతచిత్తులై కష్టసుఖములను లెక్కసేయక గురు
సేవాతత్పరులై యతినియనుగ్రహమును బడసినఁగాని గురు
ముఖమునుండి వెలువడిన విద్యాతేజము శిష్యుని ముఖమునఁ
బ్రవేశించి విద్యాసంపదచే గురువర్యునితో సమానునిగఁ
జేయఁజాలదు. గురుముఖనిర్గళిత మగు విద్యయం దంతశక్తి
యున్నది. బాలకా! ఊరక బేలతనంబునఁ దపంబుగావించి
కాల మంతయు వృథాసేయుచువలన నిందుకైన లాభము లేదు.

రసములు పాత్రీయం మనిచినను అగ్నిస్పర్శ గాఢన్నఁ బక్వముఁ
గాఁజాలనియట్లే శిష్యుఁడు నిరహంకారుడై నిర్లజ్జుడై శుశ్రూష
గావింపనిచో గురుజేవుని పరమానుగ్రహంబును బడయఁ
జాలఁడు. కావున, కాయక, వాచిక, మానసికశుశ్రూషల
వలన శిష్యుఁడు సేవసేయుచు, ఆత్మార్పణము గావింప
వలయును.

అప్పు డావిద్య పుటముదీక్షిత బంగారుకంటే తేజోవం
తమై, ఆమూల్యమై, నాశకహితమై ప్రకాశించును. తానా
క్షులవలన నశింపడు. చోరులు గొనిపోవుదు రను భీతి యుం
డగు. విద్యావ్రతాతకును పరిగ్రహీతకును నపరిమితానంద
మును గలిగించును. పరజేశమునందు మిత్తునివలె నెడఁబాయ
కుండును. కష్టపడి గడించిన విద్యాధన మెట్టియిక్కట్టులయం
దైన సాయపడును గాని, తపశ్చరణవలన విద్యలు గడించి
దానివలన నభీష్టములను బొందఁగల ననుకొనుట వట్టిభ్రాంతి.
అభీష్టములఁ బొందుట యటుండనిమ్ము. మీఁదుమిక్కిలి
మదము, మత్సరము, ననాగతి మున్నగు గుణంబు లెట్టిసాధు
లకైనను గలిగించును. బిడ్డా ! ఇది విద్యోపార్జనంబునకు సాధ
నంబు గాదు. కావున నీప్రయత్నము విడిచిపెట్టి గురుముఖం
బున విద్యలం బడసి సుఖివుము. ” అనితెప్పి నిజనివాసమున
కరిగెను.

—* అవక్రీతుఁడు తపంబుసేయుట. *

ఇంద్రునిపోధనలచెవిఁబెట్టక యవక్రీతుఁడు తనలో నా యెసర్చు తపంబునుగూర్చిన చింత యితని కెందులకు ? ఏ విధానమున నైన విద్యలఁ బడయుట యవసర మగుఁగాని ఇట్టి విధానమున విద్యఁ బడయరాదు, ఇట్టివిధమునఁ బొందవచ్చునను భేద మెక్కడ నున్నది ? నానియెరిని బరీక్షించుటకై యింద్రరూపమును బొంది వచ్చిన ధర్మదేవత కాడుగద ! ఉత్తములగు పురుషు లెన్నికష్టములు సంభవించినను లెక్కసేయక మిక్కుట మగు నోకుపుతో నాకార్యమునం దుత్తీర్ణు లగుడును. సాధ్యము లట్టివిఘ్నములకు లొంగి భీరువులై తూరంభ శూరులై విడిచివైతురు. సీచమానవు లన్ననో రాజోవు విఘ్నములకు శయపడి తేకార్యమును జేయుటకును బూనుకొనక నిర్వాహకులై నిరక్షతకుటుతై కాకివలె బొట్ట నింపి కొనుచుఁ గాలము గడపుచుందురు. కావున నిప్పుడు సేయఁజోవు ప్రయత్నమునుండి మరలుటకు నాయంతరాత్మ నిశ్చయించుటలేదు. ఏది యెటు లున్నను ముకువప్రయత్నమునకు సాధ్యము కాని జేమున్నది ? యని తలంచి యాశ్చర్యము నుండి మగుడక విజతేంద్రియుఁడై యుగ్రతపము సేయ నారంభించెను. అతని తీవ్రతపంబున తోకంబున కెట్టియాపదలు మహాఁడునో యనుతలంపునఁ దప్తచిత్తుఁడై వృద్ధకృపుండు వృద్ధ శ్రాహ్మణరూపభారియై తూతపోవనపరిసరంబున నున్న నదీ

తీగంబున నిలువఁబడి యవక్రీతుని పట్టుదలకు నచ్చెను నొందు చుండెను.

అతఁడు మిగుల బలహీనుఁ డగుటచే శోషించి మును తలుపడిన కాయముతో వజ్రవజ్ర వణఁకుచు నెట్టిప్రబలకార్య మును జేయఁబ్రయత్నించెనో చూడుఁడు ! కార్యము చేయు 'టయం దానక్తి గలవానికి బలహీనతతోఁ బనిలేదు. పట్టుదల యే ముఖ్యకారణము.

మిగుల లోఁతు గలిగి స్వచ్ఛమగు జలప్రవాహపూర ముచేఁ బారలిపారలి యొడ్ల నొఱయుచున్న గంగానదిని సమీపించి యందలినుకను తనగుప్పిల్లతో నెత్తుచు నదీమధ్యమున సేతువు నిర్మింపఁగలిగెను.

ఎన్నిదిగము లట్లు గావించిన నాపని నెఱవేఱుట లేదు. గభీరగంగాప్రవాహ మాఁగనందులకు విసుగుఁజెందక పట్టుదలతోఁ బనిచేయుచుండెను. ఆ బ్రాహ్మణుని ప్రయత్న మున కవక్రీతుఁడు నవ్వుచు “ ఓయీ ! విప్రౌత్తమా ? నీకు నూఱుసంవత్సరములవయస్సు గడచిపోయినది; నీశరీరము కడుంగడు కృశీభూతమై యున్నది. వణఁకుచుండుటచేఁ జేతులు పట్టుపట్ట నవశము లగుచున్నవి. ఇట్టిసీ వింతదుర్ఘటకార్యము సేయఁ బ్రయత్నించుటయెంతహాస్యాస్పదముగనున్నది ! బల మంతయు సడలిపోయినది నీవు నీశక్తి నైనఁ దలంచుకొనక యశక్త్య మగు నర్థంబున కాస నొందుచుంటివి. ఇంతజెఱిత

నంబు గలదే ! ఆశానిబంధులైన కుమారులు తమశక్తిసామర్థ్యముల గుర్తెఱుంగక యిట్టియపూర్వకృత్యములు సేయుటకుఁ బ్రయత్నించుచుందురు.

ఓయీ ! దుర్మతి! నీవు చేయుచున్న యీకార్య మెన్ని చినములకు సమాప్తి చెందఁగలదు ? ఎవ రేకార్యమును జేయఁబూనుకొందురో వా రందునుగూర్చియును రాఁబొవు విఘ్నములనుగూర్చియును ముందువెనుకలఁ జక్కఁగ విచారించక కార్యభారమును పైని బెట్టుకొందురేని యీకార్యము నందు వాకు సఫలమనోంథులు కాకపోవుటయే కాక దుఃఖాస్పదులుగూడ నగుచుందురు. కాని, విప్రోత్తమా ! తర మెఱుంగక యేపనిని గాని తలంపరాదు. ఇంక నీప్రయత్నము నుండి వెనుకకు మరలి సుఖపడము. ” అని పలికెను.

—♦ ఇంద్రుడు అవక్రీతునకుఁ శ్రత్యక్షమగుట ♦—

అప్పు డింద్రుఁ డవక్రీతునకుఁ బ్రత్యక్షమై “ అవక్రీతా ! నన్ను దుర్ఘటమగు కార్యమునందుఁ జొచ్చితి వనుచుంటివా ? అది సత్యమే, నాయందుగల దోషము లన్నియు నీకు నప్రయత్నముగ గోచరించుచున్నవి గాఁబోయినవి ? మరులదోషముఁ దడవెనువారికిఁ దమదోషములు గానరా వని పెద్దలు చెప్పుదురు. అది సహజమేగదా ? ఏల యందువా ? తనయెదుటఁ గన్పట్టుచున్న పదార్థము లెస్సగఁ గాంచఁగలిగి

నట్లు తనయందున్న పదార్థమును తా నెట్లు తెలిసికొంగలడు. ఎఱుక గల మనుజు లట్లు గాదు. తమయందలిలోపాలోపములను మునుమున్న పరిగణించుకొని వానియేపు మాపుటకుఁ బ్రయత్నించి పరులను మిత్రకోటి యని తలంచుచు వైనయపు డెల్ల వారికిని సద్బోధము గావించి మంచిమార్గమునకుఁ దీర్పుఁజూతురు. కావున నీవు నీతప్పును తెలిసికొనుటకుఁ బ్రయత్నింపుము. నిన్ను నీవు పరిశీలించుకొనుట కలవాటు పడితివేని పరులదోషములకంటె నీదోషము లధికముగఁ గాన వచ్చును. అప్పుడు నీమార్గమును నీవే చక్కఁజేసికొని దానినే యితరులకుఁ బ్రదర్శింతువు. అదియే యుత్తమపురుషలక్షణము. నీప్రయత్నమును జూచి నీవలెనే నేనును దుర్ఘటకార్యముఁ జేయుటకుఁ బూనుకొంటిని. నీవు నీతప్పును తెలిసికొనఁజాలక నన్నిధిక్షేపించుచుంటివి. మన మిరువురమును నఘటితార్థంబునకుఁ బ్రయత్నించెడువారమే. వెనుకటిసంగతులు దడపుట యెందులకు? అయిన దేదో యుయినది. ఇక నైనను వెఱ్ఱిప్రయత్నములు విడుచుకొమ్ము. " అని మందలించెను.

—* అవక్రీతుఁ డింద్రునిచేఁ దనహుళితులములఁ బడయుట *—

అంతట నవక్రీతుఁడు, "ఓవృద్ధశ్రీవా? నీవు వృద్ధ బ్రాహ్మణుండ వనుకొంటిని గాని నాయజ్ఞానమును గనుంగొన వచ్చిన శత్రుప్రియుండ వని యెఱుంగఁజాలనైతిని. అట్టి నాయ

వజ్రతను మన్నించి నాకోర్కూలను సఫలముగావింపుము. నీవు నా కుపదేశించిన ధర్మము లన్నియు నాచరిణీయమాలే. అవి యన్నియుఁ బుష్పమాలతెఱంగున శీరంబున ధరించెదను. అయినను నాతలంపున నాటికొనియున్న కోర్కీ-వలన సంధించిన శుభాశుభంబుల ననుభవింపవలసినవాడనే కాని సర్వ రక్షప్రయాసం బని జంకువడి వెరుడియువాడను గాను. సర్వ జ్ఞులగు మీ రెఱుంగని యర్థం బెందుఁగలదు? నాపూనిన కార్య మర్థవంతము గాదని మీవలన నెఱింగి వెరుడిసిన నారంభ యోగుఁ డని లోకానింద పడయవలసివచ్చును. అది యుఁగూడ నాలోచనీ సాంశ మే. ఏడి యెటు లన్నను సకష్ట డీ కార్యమునుండి వెరుకకు మరలవాడను గాను. నాయభి మతంబుల సఫలంబు గావింపక మీవాదంబుల విడువ " నని యతనివాదపద్ధంబులకుఁ బ్రతిఘటిగావించెను. అంతట నాపు రుహూతుఁ డసక్రీతునికార్యవీక్ష కబ్బురకడుచు మాఱుపలు కక యభినుతాబులఁ బడయు మని యాశీర్వదించి నిజావాసం బునకుఁ జనియెను.

అంత నాతఁడు శక్రునచగ్రహంబునఁ బడసిన విద్యాలాభంబునకు సంతసించి యటనుండి వెడలి తనరెండ్రీయాశ్రమంబునకుఁ జని శాంతము రూపొందినవిధంబునఁ దేవరెల్లు చున్న భరద్వాజం గని తనయభిరుతంబుల నిండునివలనఁ బొందితి నని గర్వయుక్తముగఁ బల్కిన కుమారుని గర్వము

నకు సహింపజాలక, భరద్వాజుడు, “కుమారా! ఎట్టివారైన గరువము తగదు. అందుఁ దభోనియమంబులచేతను, నియతాహారనిష్ఠలచేతను బ్రాద్దులు పుచ్చుచునఱోటితపస్సుల కది యెంతయుఁ దగనిపనిగదా! కాని, అది యదుగక యెట్టివారి కేని సుఖసంతోషంబులుగలుగఁజాలవు.”

—♦ అవకీడునకు భరద్వాజుండు గర్వమువలన హాని చెల్లుట ♦—

భరద్వాజుడు—“బాలకా! పూర్వ మొకప్పుడు గర్వా తిశయంబువలన సంభవించెడు చెడుగు దేవగీతలయందుఁ జెప్పఁబడియున్నది. అద్దానిని వినుము. బాలధి యను ముని ప్రవరునికుమారుడు విధివిశంబున నకాలమృత్యువువారఁ బడియెను.

“అప్పు డాబాలధి పుత్రీమరణంబునకుఁ జాలించి చింతించి కడఁగానక ముఖము దిగనాడి, దేవతలఁగూర్చి ఘోర తపంబు గావించెను. అట్టిమహాతపంబునకు వేల్పులు మెచ్చి నీ వెందలకు నిటు తపంబుగావించుచుంటి వని యతని నడిగిరి. అంత సతఁ డయ్యలారా! పుత్రులు లేనివారి కిహపర సుఖంబులు లేవు. ధర్మశాస్త్రంబులు ఘోషించుచున్నవి. ఇహలోకంబున బిడ్డలు లేనిగృహం బాధకారమయంబు. సంతతి బిడ్డయనివారు ధర్మములు లేనికుటుంబవలె చింతనొందుదును. మంత్రపూతంబై కుమారుం దిడిన నివాపవారియే,

పిండదానంబును బరలోకయాత్రావయం దగు లెండికి శ్రీరా
ధారములై యుత్తమలోకంబులకుఁ గొనిపోవు నని ధర్మవర
తంత్రులు చెప్పచున్నారు. కావున మహామహులారా ! ఉభ
యలోక ఫలసిద్ధికరుం దగు నామహామనిఁ బునర్జీవితమనిఁ గావిం
పుఁ దనిన దేవతలు వలై యని యతనికి మేధావియై నాయు
ష్మంతుండు నగు పుత్రుని నొసంగిరి.

“అకుమారుడు నానాటవృద్ధి నొంది యాయుష్యగర్వం
బున విట్టవీగును మునీంద్రుల తేజఃసేయక కడుఁగడు సక్ర
ధనుఁడై ధనుషాక్షుం దను తపోధనునియాశ్రమంబునకుఁ జని
యందు నివ్రటుగప్పిన నిష్కవలె శాంతభావముతో నంతర్ము
ఖుండై యున్న యాతపోధనునిఁ జూచి గర్వాంధుఁడై పలికెన
కఠినోక్తుల కలిగి యాతఁడు, “ఓబాలకా ! నిస్సంగుఁడనై
తపంబుగావించుకొను మున్న నాయొద్దనా నీగర్వకలాపం
బులు ? నీగరువంబును గడముట్టఁ గనుంగొనువా రెవ్వరు ?
నీ వంతకుని పాలి కరుగుము. ధర్మాధర్మములను బోలుపుణ్యం
బులను గుణదోషంబులను సమముగఁ బరిశీలించు ధీర్మస్వయా
పుఁ డతఁడు. అట్టివాఁడు గావుననే యతనికి నేమవర్తీ యను
సార్థక నామము గలిగినది.” అని యాతనియొద్ద కంపింపెను ”
కావునఁ బుత్రులారా ! చెట్టపుట్టించు గర్వమును విడుపుము.
మెచ్చుదెచ్చు శాంతమును వరిపాలింపుము. గర్వం బెట్టి పార్శ్వ
నను దక్షిణంబు నశింపఁజేయును. గర్వమును విడిచి సమచి

త్తుడై మెలంగినవాడే యుతముడు. కావున నీ వ్రకోధనుఁ
డవై సహనబుద్ధి గలిగి షరమశాంతు లగు రైభ్యునికొడుకు
లతో నిర్మగ్నకుండవై మైత్రి నొప్పు" మనితెల్పెను. అండల
కవక్రీతుఁడు సన్ముతించి నాకు రైభ్యుని జూచిన మిమ్ముఁ
జూచిన ట్లుండును. ఆశుఁడు నాకుఁ బితృతుల్యుఁడు. వాతి
యెడల నాకించుకొన భేదములేదు. మీమీనతి ననుసరించి
యటులే కావించు నని చెప్పి తనవిద్యావిభవము నచ్చటచ్చట
వెల్లడిసేయుచు నొక్కనాడు నిత్య వేదనాద విలసిత మగు
రైభ్యునియాశ్రమమునకుఁ జనియెను.

—• అవకీర్తుఁడు రైభ్యాశ్రమంబునకు వచ్చుట •—

రైభ్యాశ్రమమున నాతనిశిష్యులు చేరుజాముననే. మే
ల్కాని గురుదేవునిసహితముగ నేటికిఁ జని న్నానసంధ్యాది
విధుల విధ్యుక్తముగఁ గావించి మమగ్రుదోవతుల నుదుకుకొని
వేదమును వల్లెవేయుచు నాశ్రమంబున కరుజెంచి పితృదోవ
తుల ధరించి అశ్రమభూరుహ శాఖలకుఁ గావివస్త్రంబుల నా
జుగట్టి విభూతిని ధరించి ఉద్మాసనస్థులై విధివిధానంబున నగ్ని
నారాధించి నియమవ్రతులై నిరంతరము సంశోషణంబుగఁ
గాలంబు పుచ్చుచుండిరి. అది వసంతకాల ముగ్గుటచే ఆవనభూ
రుహము లన్నియు నవలెత్తి శోభావంతములై యుండెను.
అందలిషాదపములపై గోగ్రాబ్యాకు మ్మల్లికా, ఘాలతీలతలు

పుష్పించి నాసాపుటంబులకు విందుసేయుచుండెను. అరవింద
లికలయందఁ జొచ్చి మధుపానముఁ జేసి యీవలకు వచ్చి
గండుతుమ్మెదలు యుమ్మనునాదానందమును వ్యక్తముసేయు
చుండెను.

నిరంతరమును శిష్యులచే గావింపఁబడు సామగాన
మును వివిధ శుకసంతతులు తాముగూడ నామగాన మొనర్చు
చుండెడివి. నిన్నమొన్న నుడితమైన లేతలేతచివుళ్ళఁ గొఱికి
కొఱికి మధురముగ నాలపించు కోకిలలగుంపులు సొంపునింపు
చుండెను. పచ్చికపట్టులయందచ్చటచ్చట విచ్చలపడిగ గంతు
లిడుచు దూర్వాగ్రంబుల నించుకించుక కొఱుకుచుఁ జెంగు
చెంగున గంతులిడు బాలకురంగములఁ దమకొమ్ములఁగోపచుఁ
బరిచితులపజ్జఁ జేరి బుజ్జగింపులచే మాతులు మూర్ఛిను
చుండు లేడిగుంపులు గలిగి యపూర్వశోభచే నలరారుచున్న
తపోవనము నిత్యనూతనమై విరాజిల్లుచుండెను.

అవక్రీతుఁ డాతపోవనమునఁ బ్రవేశించి యందలివిచిత్ర
ములఁ గాంచుచుండఁ బరావసుని భార్య కృష్ణ యను యువతీ
మఃశి యతనికంటఁ బడియెను. అంత నాతనిచిత్తము చలించెను. అంతట నైన నూరకుండక యాపాటుఁడు తనయభిప్రాయ
మాయితీ కెఱింగించెను. పాప మప్పు డామె యేమి చేయఁ
గలదు ? ఇతనిచుట్టింతను వెల్లడించిన శాప మీడునేమో

యను భీతితో వెలుగండి యప్పటి కట్టులే యగుగాక యని
 పనికి మెల్లన పులికుండి లేచిపిల్లవధే వతనిబారినుండి తప్పిం
 చుకొని భోగిగిహాయి యాశువుచిప్పలవలె సోగలై విశాల
 ములైన నేరములనుండి కన్నీటిబిందువులు జాల నవమానపరీ
 భూతయై యాశ్రమద్వారంబున నిలువంబడి శిరంబు వంచి
 గద్గడిక దోప గరుణాశుండగు మామ కీవార్తఁ దెల్పెను. ఆ
 మాట చెవిం బడినంతనే రైథ్యుఁడు జ్వలితాగ్నివలె మండిపడి
 యయ్యవక్రీతునిపైఁ గల కోపమాఁపికొనఁజాలక, తనకోసా
 గ్నినుండి వెడలిన శిఖాజ్వాలవలెఁ గన్నట్టుచున్న పిశంగవల్లవి
 రాజితమగు తనజటను గరంబున నూడఁబెట్టి పగ్జ్వలితాగ్ని
 యందు సమంత్రకంబుగ హోమముచేసెను. అప్పు డయ్య
 గ్నికుండమునుండి తనకోడలికంటె రూపవతి యగు నొకయు
 వతి బయలుపెడలెను. ఆహా! తపోవీర్య మెంతకుఁ జాలదు ?
 అంతటనైన నతనికోప ధుమకమింపలేదు. మరల సింకొకజట
 నూడఁబెట్టియగ్నియందు వేల్చిన, వికటదంష్ట్రాకరాశంబైన ము
 ఖంబుతో శూలధారియై యొకదానవుండు వెడలి వచ్చెను.
 ఆయగ్నినుండి వెడలిన యయ్యురువురును ముకుళితహస్తలైష్టు
 నివర్యునకునమన్గరించి, “ అయ్యా! ఏతనివడి మమ్ము రా
 విందిరి. సెలకైనచో నాకార్య మమోఘముగ నెఱవేర్పఁగ
 లము. ” అని నిలువఁబడిరి.

అనినీతుడై కామోద్రిక్తుడై కన్నుగానని

కీర్తితుని రూపుమాపుఁ డని యుత్తరు వొసంగెను. నా రాత పోధనునియాశతి శిరసావహించి యాతని వెన్నంటి పోయితి.

—* దాసవులు అవకీర్తితునిఁ బైకొనుట* —

వారిలో నాయువతి కామాతి రేకంబునఁ గన్ముగానక చపలచిత్తుడై పడియున్న యాయవక్రీతుని సమీపించి, యతని కమండలువు తీసికొనిపోయెను. ఆతఁ డెంతతపశ్శాలియైనను జిశ్నునకు వశ్యుడై యుది యాడించినయ లైలు నాడుచుండు టచేఁ దపశ్శక్తి యంతయు దగ్ధమైపోయినది. అంతియగాక, గర్వమతిశయించి దుర్వారదుఃఖిపతితునిఁ గావించినది. కనుం డబువును గాంతామణి గొంపోవుటచే నాతఁ డపాత్రుఁడయ్యె ను. అంత నాతని శుద్ధాపాత్రుఁ డని తలంచి యా పిశితాశి యతనిని వెంటాడించెను. అవక్రీతుఁడు మిగులఁ గంపితుఁడై వెట్టివానివలెఁ బరుగిడ నారంభించెను. ఆతఁ డెచ్చటి కేగిన నచ్చటికే యారక్కసి పోవుచుండెను. జలంబులఁ జొచ్చిన నాజలాశయ మింకిపోయెను. మఱియెచ్చటి కేగిన రక్షణం బొందజాల నని నిశ్చయించుకొని తనజనకుని యగ్నిహోత్రు కుండంబునఁ బ్రవేశించెను. అంత నారక్కసుం డాతనిఁ బట్టు కొని శూలాయుధంబునఁ బొడిచి యాసురమునఁ జంపి యా దానివియుఁ దానును రైభ్యునికిడకుఁ జని నమస్కరించి “అయ్యా ! మీరు పుచ్చిన కార్యంబు ముగించితి” మని నిలు

వబడియున్న యతని కాకృత్తి యను దానవిని భార్యగా నొసంగి మీయిచ్చవచ్చినతెఱంగునఁ బోవచ్చు నని రైభ్యుఁడు ముదల యొసంగెను.

—* భరద్వాజుఁడు నిజాశ్రమంబునకు వచ్చుట. *

భరద్వాజుఁడు వనంబునకుఁ జని వచ్చునప్పటి కతని కెప్పుడు నగులు పృత్యుత్థానంబు సేయుచుండెడివి. అట్టి వైశ్వానరుఁ డీదినంబున నడంగియుండుటను జూచి యాశ్చర్య నిమగ్నమానసుండై భయశోకంబులు పైకొన నాగృహపాలకుం డగు శూద్రునివలన నయ్యదంతం బుతయు సొంతంబుగ నెఱింగి మృతుండై పడియున్న పుత్రునిఁ జూచి శోక పరీతహృదయుండై “తండ్రీ! రైభ్యుఁ డతికోపనుఁడు, ఆతని యాశ్రమంబునకుఁ బోవలడు.” అని యెన్నివిధంబులనో బోధించితిని. నాబోధన అన్నియుఁ బెడచెవులఁ బెట్టి వలదన్న పనిఁ జేసితివి. ఎండతెండఱికో నాహితోపదేశము పథ్యంబుగ నుండెడిది. పెరటిచెట్టు మందునకుఁ బనికిరా దన్నట్లు నాహితోపదేశములు నీకు విరసము లయ్యెను. అయ్యయ్యో! పుత్రీకా! గర్వ మెట్టిపాడువేళ నిన్నాశ్రయించినవో కాని నీమరణము చూచువఱకు నిన్ను విడువ లేదుగద! నీ వెంత లెపోనిష్ఠాగరిష్ఠుఁడవైనను నీయం దున్న గరువంబు గరళము కంటె నెక్కుడు తీవ్రమై నీప్రాణంబుల నపహరించినది. ఎన్ని

సస్యము యిన్న నేమి ? ఒక్కచెడుగుణముండుటవలన హాని
వాటిల్లకమానదు. పశ్చాన్నంబు లెంతరుచ్యంబులైనవైనను,
ఒక్కవిషబిందువు సోకినచో గలుషితములు గాకుండునా ?
సారజలపూరితఘటంబునం దొకరంధ్రముండిన నాజలంబులు
క్రమక్రమంబుగ నేలపాలగుచుగదా ? అని యనేకవిధంబులఁ
బనవిపనని విలపించి యతని కగ్నిసంస్కారక్రియలు గావించి
పుత్రిమరణముఁబొందు సహింపజాలక తానును జేహత్యా
గంబుసేసి నని రోమశుండు చెప్పిన ధర్మరా జాకథాంశమం
తయు విని గరువం బెట్టిగుణవంతులైనను నాశము గావించు
నని పత్కేను. అనంతరము రోమశుండు దంకునిశరిత్రము
నిట్లు చెప్పెను.

ఉ ద ం మ ం డు

బ్రహ్మ తేజోవిరాజితుండును దపోనియమనతజలసేవ
 నగునుఁ గడుగఁబడిన పాపపంకంబు గలవాఁడును నిర్మల
 మును, నుచారమును నగు చిత్తము గలవాఁడును నగు నుదం
 కుఁడను సన్మనోందుండు గురుకులమునందుఁ జేరి గురుజన
 సేవనగున గురుదేవుననుగ్రహంబు వడసి జ్ఞానధనంబును సము
 పాజ్ఞించెను.

ఆయుదంకుఁడు వైలనువార్ది శిష్యుఁడు. గురుహితకార్య
 ధురంధరుఁడు, పాష్యమహారాజభార్య చెవులఁ దాల్చు కుండ
 లంబులం గొని వచ్చి తనకిమ్మని యతనిగురుపత్ని నియోగి
 చెను. ఆమెయనుమతి వడసి వనమధ్యంబునఁ బడి పోవుచుండ
 నెక్క-మహోక్షంబు నెక్కి వచ్చుచుండు నెకమహాపురుషునిఁ
 గని యతఁడుచెప్పినచొప్పున గోమయభక్షణంబు గావించి
 యుమ్మహాత్ముననుగ్రహంబు వడసి యతివేగంబునఁ జౌష్యని
 మందిరంబునకుఁ జనియెను. ఆతపోధనునిరాకఁ గాంచి పౌష్యం
 జెనుతై యర్ఘ్యపాద్యాదివిధుల నర్పించి యుచితాసనంబునఁ
 గూర్చుండఁబెట్టి కుశలం బడిగి “ స్వామీ ! మీ రేకతంబున
 నిందులకు వచ్చితిగో వినఁగోరుచున్నాను.” అని యడిగెను.

• • ఉదంకుడు పోష్యుడ కుండలంబు లడుగుట. •—

అన్నడుదంకుడు “మహారాజా! నేనుపైలమహర్షి శిష్యుడను. గురుకార్యసిర్వహణ-బున కైవచ్చితిని. మాగురుపత్ని మీజేవికుండలంబుల ధరింప వేడుకపడి, వానిఁ గొనితేరనన్న మీయొద్ద కంపిన” దని యతనితోఁ జెప్పెను. అంతటఁ జాష్యుడు “నేటికిఁగదా నాజన్మము సఫలమైనది? నాధనంబిట్టిమహత్మున కిచ్చుధన్యత నేటికిఁగదా లభించినది! సత్పాత్రమునందీపఁబడిన దానము కొలఁదియైనను కోటిగుణితమై విరాజిల్లుచుండు” నని తలంచి యుదంకునిఁ జూచి “అయ్యా! మీరు నాజీవితమును చరితార్థముఁ గావింప వచ్చిన మహానీయులు. మీపూర్వీక సఫలమునేయుటకు సంసిద్ధుడనై యున్నాను. నాధర్మకత్తి యాకుండలంబులు ధరించుసమయ మైనది. అవి యామె ధరింపక మున్నే మీ రామెయొద్దకిఁ జని కుండలంబుల మీ కిమ్మని నేఁ జెప్పితి నని యామెతోఁ దెల్పి వానిని బుచ్చికొనుఁ” డని పంపెను. అంతట నాయుదంకుడు రాజనొద్ద నెలవుగైకొని యమ్మహాదేవి యన్న యంతిపురంబునకుఁ జనియెను. కాని యందెవ్వరుఁ గానరాలేదు. ఇందులకెద్దయేని కారణ ముండకపో దని యోజించి మరలఁ జాష్యుని యొద్దకు వచ్చి “అయ్యా! నీదేవి యంతిపురమున నెంత వెదకినను గానరాలేదు. వెదకి వేసాతి యెందును గానక నీకడకు వచ్చితిని. న న్నేల యిట్టిచిక్కులఁ జెట్టెదవ్ర? నీవే

యా మిక్తుడలంబులఁ దెచ్చి నా కిచ్చితి వేని గొనిపోయెదను. ఇప్పు డిచ్చుట నసంక్షేప జేసిన నాత్రయత్న మంతయు విఫలంబగు” నని చెప్పెను. ఆమాటలకుఁ జాష్యుఁడు నవ్వుచు నీవు మిగులఁ బవిత్రుండవు. నీవు మెట్టిక భూములు పవిత్రతయంబులు. నాదేవి మిగుల సుగుణశీల, పవిత్రపతివ్రత గావున నామె యపవిత్రులకు గోచరింపడు. మి మ్మపవిత్రులని యెట్లనఁగలను? కారణ మెట్టియో నాకును బోధపడుట లేదు” అని చెను. ఆమాటల కుదంతఁడు నివ్వెఱపడుచు “నాయపవిత్రతకు వృషభగోమరుభక్షణమే కారణము కాకున్న, మఱి యేమున్నది? అందువలననే తూపరమపతివ్రత నాదృష్టికి గోచరింప కున్నది” యని తలంచి పవిత్రజలంబులచేఁ గాలుసేతులఁ గడుగుకొని తూర్పు మొగముగఁ గూరుచుండి యాచమించి సౌఖ్యనియనుమతి వహనరించి మరల నద్దేవి యొద్దకుఁ జన నామెయును సమ్మహాత్మునికి నమస్కరించి, భర్తయనుమతిని బూదండవోలె శిరంబున ధరియించి యయ్యుదంకుని విధివిధానంబునఁ బూజించి, తనకు సౌభాగ్యకరంబులలంకాశంబు లని యైనఁ దలఁపక యాకుండలంబుల నవ్వీప్ర శిఖామణి కొసంగెను.

స్త్రీల కాభరణంబు లనిన నెంతయో ప్రీతి. అందు కర్ణాభరణంబులు సౌభాగ్యప్రదంబు లగుటచే మిగులఁ బ్రియ తెనుఁబులు. అయినను, భర్త గారియనుమతి యొకవైపునను

బ్రాహ్మచారియగు దాన మొకవంకను నామెను ప్రేరేపించుటచే నామె యెట్లును వెనుదీయఁజాలకపోయెను. గుణయుతుల కీర్తిచంద్రిక లాచంద్రతారకముగఁ జేజరిల్లుటకే యిట్టియమోఘసంకల్పములు లోకంబున సువ్యక్తము లగుచుండును. అప్పుడు పౌష్యునియిల్లాలు తనరత్నకుండలంబులు తాళసత్తమున కీశ్వరార్పణం జని యొసంగి యాతపసి పోవునెడ నొక్కమాటచూత్రము చెప్పెను. అది యేమన—అసమాన తేజోనిధి వగు నోమునిసత్తమా ! మాయావియును జయపశక్యముకానివాఁడును, దుశాత్ముఁడు నగు తక్షకుఁ డీకుండలంబుల హరింపవలె నని కాచుకొనియున్నవాఁడు. నాని జారిఁ బడకుండ సురక్షితముగ వీనిఁ గొని చని మీగురుపత్ని కొసంగు మాని యతని కొసంగెను.

—* ఉదంతఁడు పౌష్యుని కపియించుట *—

అప్పు డుదంతఁడు దామెమాటలకు వల్లె యని యామె కడ నెలపుగైకొని మరల పౌష్యునినెలపు వేఁడుటకై వచ్చెను. అప్పుడు పౌష్యుఁడు “ అయ్యా ! నీవతిథివై మాయింటికివచ్చితివి. మాయింట భుజించి పొమ్మని వేఁడుకొనిన నుదంతకుండుల కొడంబడి భోజనముసేయుచుండ నాయన్నంబునఁ దలమెచ్చిక గాననయ్యెను. అందుల కాతపసి యేవగించుకొని మీగులఁ గోపించి పరీక్షితంబుగాని యశుచి యగు నన్నంబును

మాకుఁ బెట్టించితివి కావున నీవు గ్రుడ్డితాఁడవై మను ము
 శాపం బిచ్చెను. అంతట నాతనిచేఁ ద్వివడి బాష్ప్యుఁ డూర
 కుండలేడు. ప్రతిశాపం బిచ్చుటకుఁ దగిన శక్తి గల యతఁ
 డేల యూరకుండును ? కొలఁదిపాటిదోషంబునకు సహింపక
 శాపం బిచ్చిని వని కోపోద్దీపితుడై నీవు సంతానహీనుడ
 వగు ము ప్రతిశాపం బిచ్చెను. పాప మాయితవుదును జిర
 కాలోపార్జితంబైన తపోధనమును కోపాగ్ని కాహుతిగా మెసం
 గవలసివచ్చెను. సంతానము లేనివాఁడు జీవించియు నిష్ఫ
 లమే కావున నాశాపమును మఠల్చు మని యుదంకుఁడు పౌ
 ష్య నడిగెను. అప్పుడు పౌష్యుఁడు “తాపసోత్తమా ! విప్రు
 లచిత్తము లతికోమలములు. శాంతినిధానములు. కాని, వారి
 పల్కు లతిదారుణములు. వజ్రసారముకంటె కఠినములు.
 రాజులయెడ నవి విపరీతస్థితి నొందియున్నవి కావున శాపంబుఁ
 గ్రమ్మరించుశక్తి బ్రాహ్మణునియందు గలదు. క్షత్రియుఁ డె
 తశాంతచిత్తుడైనను శాపంబుఁ గ్రమ్మరింపఁజాలఁడు. విప్రు
 నకు దానవృత్తిగ్రహంబులందును, అశ్వయన అధ్యాపకత్వి
 ములందును, యజనతూజనాదికర్మలయందు నెట్టిస్వాతంత్ర్య
 ము గలదో శాపమోక్షణంబులయందుఁగూడ నట్టిశక్తి యు
 న్నది. క్షత్రియున కీకర్మములఁ గావించుటకే కాని వేతొండు
 స్వాతంత్ర్యములేదు. అట్లే శాపమిచ్చుటకే కాని, మరలించు
 శక్తి మోఁజాతికిలేదు. కావున నీవు నాకొనంగిన శాపంబును
 మరలించు మని యడిగెను.

అందులకువల్లె యని యుదంకుడు కొలఁదికాలములో ననే నీకు శాపమోక్షణంబు కాఁగల దని చెప్పి గురుకార్యము నిర్విఘ్నముగ నెఱవేర్చి గురుపత్ని కొసంగుటకుఁ గుండలంబులు తేగంటి నని యానందనిమగ్నమానసుడై పోవుచు మధ్యేమార్గంబున నిర్మలజలభరితంబగు నొకజలాశయంబుఁ జూచి జలపానార్థమై యందుఁ బ్రవేశింపనొంచి పరిశుద్ధప్రభే శంబున నాకుండలంబుల నిడి యాసహోవరసమీపంబునకుఁ జనియెను.

—● తక్షకుడు కుండలంబుల హరించుట. —

తక్షకుడు వస్త్రప్రహీనుడై యాతని వెన్నంటివచ్చి యం దిడినకుండలంబులఁ గైకొని పాఱిపోయెను. ఉదంకుడు ను, నతనివెనుకొని చని కొంతదడవు పరువిడి పట్టుకొని యెను. అంత నావిషధరుడు చేయునది లేక, దిగంబరత్వమును విడిచెను గాని కుండలములుమాత్రము విశువక నిజరూపమును బొంది భూవివరమునఁ బ్రవేశించి యురిగలోకంబునకుఁ జనియెను. ఉదంకుడు మించినదానికి వగచినఁ బనిలేదని నిశ్చయించుకొని గాలికంటె వేగంబుగ నాతనితోడన నాగలోకంబునకుఁ జని, నాగకులంబు నెల్లస్తుతించెను. విశాలములగు వనములతోడను, వృక్షపంక్తులతోడను, సప్తసముద్రములతోడను, గులగిరులతోడను, సరస్వత్యాదిమహానదులతోడను

గూడియున్న యీమహామహీభారమును నిరంతరజాగరూకతా
 చనుండై వేయిపడగలతో మోచుటయే కాక, జరస్పరస్పర్శ
 లేకుండ భువనంబులఁ దనగర్భంబున నిముచ్చుకొనియున్న
 మహావిష్ణునికి శయ్యయైన యీశేషమూర్తి, దేవతలవలన బా
 ధలు పొందకుండ తపశ్శక్తిచే నురగకులంబును రక్షించి సురా
 సురమకుటమణిచిరాజితపాదకమలుండగు మహేశ్వరుడు భూవ
 ణంబై విరాజిల్లు ఫణిరాజు నాకుఁ బ్రసన్నుండు గావలయు
 నని యనేకవిధంబులఁ గొనియాడి యచ్చటఁ దెలుపునలుపు
 వర్ణముల ననువయించు నిరువురు స్త్రీలను ద్వాదశారచక్రం
 బును ద్విష్పచున్న యాహుగుమూలను మిగుల నున్నతతు
 రంగంబుపై నెక్కిన మహాతేజస్సంపన్నుండగు మౌళి దివ్య
 పురుషునిఁ గని యర్థవంతంబు లగు మంత్రంబుల నతిభక్తియు
 క్తంబుగ స్తుతించిన ప్రసన్నుడై యాదివ్యపురుషుం డుదం
 కునితో, “ మహానివర్యా ! సుప్రసిద్ధయశోధురంధరా ! నీయ
 త్థాన్ధస్తుతులకు నేను సంతసించితిని, నీ కెయ్యది వాంఛితంబో
 దానిని వేడుము, తప్పక యొసంగువాడ ” ననిన, నుదంకుం
 జానందనిమగ్న మానసుండై యీమురగసముదాయము నాకు
 వశమగుట కనుగ్రహింపవలయు నని యడిగెను. అంత దయా
 మయుఁ డగు నాదివ్యపురుషుం డుదంకు నయ్యశ్వకర్ణరంధ్రంబు
 నూడు మన నతఁ డతనివచనానుసారంబుగఁ జేయ, వెంటనే
 యాయశ్వకర్ణమునుండి ప్రళకాలోదితశ్వాలామాతికవలఁ బా

తాళం బెల్ల నగ్నిబాల్లలు వ్యాపింప నురగలోకం బెల్ల వెల
గంది హాహాకారంబులు మిన్నముట్టె దల్లడవడుచు నిది యీ
శ్వరసన్నిభం డగు బ్రాహ్మణునికోపాగ్ని యేమో యని
భయంపడుచుండఁ దక్షకుండు తిత్తుణంబ యక్కుండలంబులఁ
గొనివచ్చి యుదంకున కొసంగి చనియెను. నాగకులంబు నెల్లఁ
గలగుండుగావించి తిత్తుకునిచే గుండలంబులు వడసి యుదం
కుండు తనలో “ నాలవనాటికే గుండలంబులఁ ద్వరితంబునఁ
గొని రమ్మని మాగురుపత్ని న న్నంపినది. ఇదియ కుండలం
బులు ధరించు పవిత్రీదివసము. ఈదివస మతిక్రమించెనేని నా
పడినశ్రమ మంతయు బూడియఁ బోసిన పన్నీటిచంద మగును.
ఈదివస మతిక్రమింపకుండఁ బోవుట యెట్లు సంభవించును.
ఈనాగభువనము కడను టెట్లు ? ” అని విచారనిమగ్నుడై
యున్న యుదంకున కామహాపురుషుండు సాక్షాత్కరించి,
“ ఉదంకా! నీకొక్క యుపాయంబుఁ జెప్పెద నాలింపు
ము. ఈగుత్తము మనంబుకంటె వేగముగ నరుగునది. దీని
నధిస్థించి పోయితి వేని సమయాత్మికమణము గాకుండఁ జేరఁ
గలవు. ” అని చెప్పిన నుదంకుఁ డశ్వారోహయై గురునిగృ
హంబునకు వచ్చునప్పటికి గురుపత్ని స్నానము గావించినూతన
వస్త్రధారిణియై కురులు క్రొమ్మడి వైచికోని కుంకుమబొట్టు
ధరించి భక్తిభావంబున నేకాగ్రచిత్తయై కుండలంబులు ధరించు
సమయం జాసన్నమగును నుదంకునినాగఁ జెడు రెడురుచూచు

చుండను. అంతలో నుదంకుడు నవ్వుమోముతో వచ్చి గురు పత్నికి భక్తిపూర్వకప్రణామంబు గావించి తాఁ గొనివచ్చిన కుండలంబుల నామెచేత నిడియెను. కుండలంబులు చూచి సంతసే గురుపత్ని శిష్యుని యమోఘకార్యదీక్షకు సంతసించి యాకర్ణాభరణంబుల ధరియించి బ్రాహ్మణులఁ బూజించి నిజ సంకల్పసిద్ధికి నుత్సవంబు గావించెను. గురుకార్యదీక్షాపరుఁ డగు నుదంకునిఁ జూచి గురువర్యుండు సంతోషంబునఁ “గుమారా! ఈసమీపంబున నున్న పౌష్యనగరంబునకుఁ జని యింత యాలసించితి వేల?” అని యడిగెను. ఉదంకుఁ డును, “అయ్యా! మీ రానతిచ్చిన ట్లాఁసింపఁదగినది కాదు. తక్షకుం డను దురాత్ముండు గావించిన విఘ్నంబులవలన నింత దడ వైనది. మిమ్ము బాసి వనమధ్యమునుండి పోవుచుండ నెకర నొకయున్నతవృషభంబు నధిష్ఠించిన యొకమహాపురు షుం డెదురయ్యెను. అతని దర్శించి నమస్కరించితిని. అతఁడు నన్ను వృషభగోమయంబు భక్షింపు మని యానతిచ్చిన నట్లు చేసి చని పావ్యమహాదేవికుండలంబులు గొనివచ్చుచుండ దురాత్ముఁ డగు తక్షకుఁ డాకుండలంబుల హరించెను. వాని వెనువెంటఁ బాతాళలోకంబునకుఁ జని నాగపతుల నెల్ల విను తించి వారియన్యగ్రహంబు వడసితిని. నే విన్నవించు నది విని యంజలిపత్యముచు నెలవెందు—న లు పు తె లు పు రంగులు గల వస్త్రము విరువుకుస్త్రీలు నేయుచుండిరి. పది తెండంచులుగల చక్రమునందు ఆర్పురుకుమారులు పరివర్తిం

చుటయును మిగుల నున్నత మగుతురగము నధిష్ఠించిన యొక దివ్యపురుషునిఁ జూచితిని. అతనియనుగ్రహంబునఁ గూడ లంబులఁ బొంది యతనియాదేశంబుననే యాతురగంబు నెక్కి తమసన్నిధికి వచ్చితిని. ఇందలియర్థంబు నాకు వివరింపుఁ డని యెను. అందులకు గురుఁడు, చిఱునవ్వు నవ్వి “ పూర్తికా ! నీపుణ్యవిశేషంబున దివ్యరహస్యంబుల నెఱుంగఁగలిగితివి. ఆ పురుషుం డిందుండు. ఆతఁ డధిరోహించుచున్న మైరావ తము. నీవు భుజించిన గోమయ మమృతము, నాగలోకంబునఁ గనుగొన్న యిరువురుకాంతలును ధాతృవిధాతలు. వారు నేయుచున్న సితాసితతంతురాజి యహోరాత్రంబులు. పది రెండంచులు గలచక్రము మాసములతోఁ గూడిన సంవత్సరము. కుమారు లని చెప్పియుంటివే, వా రాయ్యరును ఋతువులు. ఆతురగ మగ్ని దేవుఁడు. ఆతురగాధిరూఢుం డగు పురుషుం డింద్రసఖుం డగు వర్జ్యుండు. తొలుదొడ్డి బురుహూతుదర్శనంబు సేసితివి గావున నీయభీష్టసిద్ధిఁ బొందగలిగితివి. నీయమోఘప్రయత్నంబువలన మాయభినుతంబులు నెఱవేఱినవి. ” అని శిష్యుని బుజ్జగించెను. పిమ్మట పైలనువాడ్ని, కష్టంబులకు సహించి గురుకార్యమునందు దీక్ష వహించి నెఱవేఱిన సత్పురుషులకుఁ బుణ్యఫలంబులు సిద్ధించుటకు సూచయంబు లేకు. నీసాహసంబునకు మెచ్చితివి. గురుకార్యంబు నుండి ఋణవిముక్తుండ వైతివి. ఇంక నీయిచ్చవచ్చినచోత్సవంబొమ్ము ” అనెను. ఉదంకుండును దపంబున కరిగెను.

గరుత్మంతుడు.

కశ్యపప్రజాపతికి గర్భువ, వినత యను నిరువురు భార్యలు గలరు. అందు కర్ణువకు నాగులును, వినతకు గరుత్మంతుడును పుత్తులై యుండిరి. వారిలో వినత కర్ణువకుఁ గారణాంతరమున దాసినై యాపె యాజ్ఞాపించినపను లెల్లఁ జేయుచుండెను. గరుత్మంతుడును నామెకు దాసుడై నేన చేయుచుండెను. అంతట నొకనాఁడు కడుగ్రీవ వైనతేయుం గాంచి యిట్లనియెను. “ఓయీ ! ని వెచ్చని కేగితివి. నీయిచ్చునచ్చినట్లు తిరిగివచ్చుచున్న సింటిపను లెవ్వఁగఁచాతు రనుకొంటివి. ఒకచిన్నమాటాడిన మీయమ్మమొగ మిట్టే పెట్టుకొనియూరకుండును. నీవన్ననో తెక్క లార్చుకొనుచు నిచ్చునచ్చినట్లు తిరిగి తిరిగి వత్తువు. నేను నాడ మెంటిదానను. ఈబిడ్డల నోదార్చుకొనుట యెట్లు ? నాయనా ! వీరి నెత్తుకొని కొంచె మూడించుకొనిరమ్ము. నే నింటిపనులఁ దీర్చికొందును. అంతవఱకు వీని నెత్తికొనుము. నే నేది చెప్పిన నది వినక నీయిచ్చునచ్చినట్లు లాగడముగఁ దిరుగుచుంటి వెప్పుటి కట్లు నేయురుము. నాపనిచిన యది యెల్ల విసువక నేయుటయే నీవని. ఇప్పుటి కేబిడ్డల నాడింపుము. వెనుకఁ జూచుకొందము.” అని చెప్పెను. అంత నాగరుత్మంతుడు కడుగ్రీవ పని

చినపను లెల్ల వినతయనుమతి ననుసరించి చేయుచుఁ బినతల్లి బిడ్డలను దనవీపుపై నెక్కించుకొని తనయిచ్చవచ్చిన జైలుఁ దిరుగుచు నగరములు, నగములు, ద్వీపములు, నదులు, జలాశయములు, ఇదియది యననేల, సకలవికృతపురంబులు, వారికిఁ జూపుచుండెడు వాఁడు. కదూనందను లన్ననో యతినిమూపునఁ గూర్చుండి దైవము మా కెట్టిభృత్యులను బ్రసాదించినాఁడు ! ఆచుకొని అలపుసాలపు లేక వీపుపై నట్లే నిద్రపోవుచుండఁగనే సకలదిక్కులు చూడఁగలిగి యానందించిరి. ఒకదినంబున నట్లే తనసాపత్నీసోదరులను మూపుపై నెక్కించుకొని యామహాబలుఁ డగు ఖగేంద్రుఁడు తివ్రున నాకసంబున కెగసెను. పిమ్మట నాతఁడు సప్తమారుతపథంబునకుఁ బోయెను.

ఆచ్చటనే యినమండలంబుగూడ నున్నది. తండ్రిభాను సహస్రక్రిరణంబుల వాఁడిమికిఁ బోఁడిమి చెడి యాకోడెశాచులు పుడమింబడి మూర్ఛపోయెను. ఒక్కబిడ్డ మకణించినప్పడే తల్లి కపారమగు శోకము కలుగును. ఇప్పు డన్ననో బిడ్డలందఱు నొక్కసారి పుడమిఁ బడియుండుటను జూచిన నాతల్లికడు పెంతయమ్మలు చుట్టుకొనిపోవునో యెవ్వరికెఱుక? అంత కదూన కుపితయై గరుడునిఁ దనయిచ్చవచ్చిన జైలు నిష్ఠురొక్తు లాడెను.

—♦ కడుగింక ఇంద్రుని కేడుకొనుట —

కదుగివ-ఓపాక థాననా ! నీసుశీతలకరుణాతీరేకంబుననే దేవతలు, మనుజులు, సిద్ధులు, సాధ్యులు, కిన్నరులు, మున్నగు

త్రిలోక నానుబ్రతుకగలిగిరి. అకుంతితపగాక్రమసంపన్నుండ
వగు నీవజ్రాయుధంబు మునిలోకంబునకు శాంతి నొసంగగలి
గెను. పుత్రశోకపరీభూతై నేను నిన్ను శరణువేడుచున్నా
ను. అపచ్యుతమూర్తి వారించు దయాళుడవు. “పురందరా!
‘అపుత్రస్య గతి రాస్తి’ యను నార్యో నీ వెఱుంగనిది
కాదు. పుత్రవియోగాలలో నొకవంకను, సంతతికొడుకుచే నైన
యవమానం బొక యెడను గాల్చివేయుచుండ నే నెట్లు మనఁగ
లను? కడుంగడు దీనకై వేడుచున్న యీనామొక నాలించి
నాకు శరణంబు వగుము. ధయామయా!” యనిన నామెదీ
నాలాపంబుల కియ్యందుండు పర్జన్యనిం బ్రేరేపింప నాతఁడు
కుంభవృష్టిఁ గూరియింప నాచల్లదనంబువలన నురగు లెల్లఁ
బునర్జీవితుడైరి. అంతఁగద్రీవ వెనుకటికంటె నెక్కుడు గర్వాతి
శయంబు గలిగి గరుడునిచేతఁ బనులఁ గొనుచు వారిని గేవల
పరిచారకులుగఁ గాంచుచు సరివారలలో నీచాతినీచముగ
మాటలాడుచుండెను.

తన్నుం బంచినపను లెంతశ్రద్ధతోఁ జేసిన నేదియేని
యొక్క నెపంబుఁ బన్ని యాపనులయం దేమేమో దోషము
లఁ గల్పించి రోషమువచ్చు మాటలతో నీసడించివైచుఁడు
తెడిది. కొన్నిదినంబు లీవిధంబుగ జరిగిపోయినవి.

అంత నొకదినంబునఁ గరుడుండు తల్లియొద్దకు వచ్చి
కమస్కరించి, అమ్మా! ఈదాస్యము మనశెన్నఁడు విముక్తి

యగును? మన మెన్నడు సుఖాతుము? నేనెంతమన సెప్పింగి
మనలుకొన్నను మనపిన్నమ్మ నన్ను గారవింపకు-పోనిమ్ము,
గారవింపకున్న నేమి? కాబులాడకున్న జాలును. ఇంతటి
బలవంతుడ వయ్య శౌర్యసాహసముల జూపి కొని దాసాను
దాసుడనై యుంటిని. తేరవాసికంటె హైన్యమును బొందు
చు జిత్తము చిత్త మని చేతులు నలుపుకొనుచు నెన్నిదినంబు
లీసాపత్నీదాస్యము సేయ నొడవబడితివి? ఈదాస్య మెం
దుల కేర్పడినది. ఈబన్న మెవ్వరు వాపెదరు? అమ్మా!
నాకేమిగాని, నీబాధ, నీయవమానము, నీనైచ్యము, దలంచు
కొనిన నాకడుపు చెక్కలైపోవుచున్నది. నాతెక్కబలం బం
తయు గద్రానందనులను మోయుటకును, నాజ్ఞాన మంత
యు బిన్నమ్మమనసు నొవ్వకుండ సేవసేయుటకేనా?

అమ్మా! నీకేమి పిచ్చిపట్టినదా యేమి? ఊరక య
ల్లేల తెల్లపోయిచూచెదవు. ఈదాస్యము మనకేల గలిగినదో
చెప్పము. తలవంచుకొని యూరకుండిన నేమిలాభము? ఇది
వతి కెన్నిసార్లులో యిట్లే కడపివేసితిని. ఇక్కడైనను చెప్పక
తప్ప దని బలవంతిపెట్టుచున్న కుమారుఁ జేరదీసి, కౌగిలి
చుకొని, శిరంబుమూర్కొని, గుడ్డునకుఁ గుంచెడుగ నేడ్చుచు
వినత యాతని కిట్లనియె.

“ నాయనా! ఒకనాటిసంజలెటి నేను సపత్నీసహిత
నై యుధ్యానరామణీయకంబులఁ జూచువేళకతో నచ్చటికిఁ

జోయితిమి. చందన మంచార పారిజాత ప్రభులు మల్లీలతా
 వితానపరిశోభితమై, శుక పిక పారావత మత్తమధుకర నికర
 నినాదితమై, దరవికసిత కల్వార పరాగ పరీమళ విరాజితమై,
 మందమండగతిఁ బట లేంచు దక్షిణానిలచాలనమై, యలరారు
 నట్టి యావనంబున విహరించుచుంటిమి. దాని కెమర నుత్తుంగ
 తరంగాయమానమై ఫణింద్రఫణారత్న ప్రభాభాసితమై, ఉడక
 నివాసవృత్తల మానిజనంబులకు సౌఖ్య మాపించుటకో
 యన బడబాగ్నిశిఖాసముదాయమై యలకు మహోదధి కలదు.
 తత్తీరంబున, ఫేనపుంజంబు నానొప్పారు నొక యశ్వరాజ
 మును మనకద్రువ చూచినది. చూచినతోడనే మించిపోవు
 శున్నట్లు పరుగుపరుగున నామె నాయొద్దకు వచ్చి అక్కా !
 సంపూర్ణచంద్రమండలమునందలి నల్పువలె నొప్పారునాశ్వేత
 తురంగపుచ్చమును చూడుము. " అనియెను.

ఆమెమాటలకు నే నచ్చెరువడి, మనయెదుటఁ గా
 నించుచున్న యాయుత్తమాశ్వపుచ్చము నలుపుగా నున్న
 దని కలకంటివా యేమి ? లేక నీకు భ్రాంతికలిగినదా ? నీ
 కట్లు కనఁబడుచుండె నేమో గాని మహాపురుషునికీర్తివలె
 శ్వేతకాంతుజ్జ్వలిత మగు నీమహాశ్వంబునందు నల్పు వెడకి
 పట్టుకొండ మన్నను గానంబడుట లేదు. నీ వేకన్నులతోఁ
 జూచియుంటివి? అచ్చమగునాయశ్వపుచ్చమున నల్పు మమ్ము
 నతైన వొకక దని నే నంటిని." అంత గరుత్మాంతుఁడు, అమ్మా!

పిమ్మట నేమి జరిగినదో దెల్పుము ఊరకుండకుము. అనియెను.

అప్పుడు వినత, యిట్లనియెను. పిమ్మట నేమిజరిగినది? ఏమి జరుగవలయునో అదియే జరిగినది. ఆయుత్తమతురంగ దేహంబునందు నల్పు కలిగిన నీవు నాకు దాసివగుము, నల్పు లేకుండ నేని నేను నీకు దాసి నగుదు నని బందెము వైచిన దామె. అప్పుడే నే నాయశ్వమును సమీపించి చూతము రమ్మనఁ గద్రువ యిప్పుడు ప్రొద్దు గుంకినది. మన మిచ్చట పన్నిదము లాడుచున్న పతిపరిచర్యాసమయ మతిక్రమింపఁగలదు. ఇప్పుటి కింటికిఁ బోయి రేపు మరల వత్త మని తెల్పెను. అప్పుటి కిరువురమును యథాస్థానమునకుఁ బోయితిమి—

— అశ్వపుచ్చంబునకు జాట్టుకొమ్మని కద్రువకొడుకులఁ బ్రోత్సహించుట—

మరునాఁడు తనకొడుకుల నందఱఁ జేరఁబిలిచి, నాయ నలారా ! నేనును వినతయును నిన్నటిదినంబున నుద్యానవిలాసంబులఁ జూడఁబోయితిమి. అచ్చటి కనతిదూరంబునఁ గల సముద్రతీరంబున నొక శ్వేతాశ్వమును జూచితిమి. దానితోఁక నల్పని నేను వాదించితిని, ‘కాదు, తెల్లగనే యున్న’ డని యామె వాదించినది. ‘అచ్చపుచ్చము నల్పయినయెడల నీవు నాకు దాస్యము సేయుము. తెల్లగనే యుండనేని నేను నీకు దాసి నగుదు’ నని యామెతోడఁ బందెమువైచితిని. ఇప్పుడు నేను వినతకు దాస్యము సేయవలయును. సమర్థులగు కొడు

కులు గల తల్లికి సాధ్యము కాని దేమున్నది? మీరు బుద్ధి మంతులరు, సమర్థులరు, కామచారులకు పొందజాలని యగ్గంబు లేదు. కావున, మీరందఱు నామాట చెల్లించి మా త్యాణము తీర్చికొని నన్నానందింపజేయుడు' అని తల్లి వారిని బతిమాలుకొనుటవలన, మాటుపలుకఁజాలక కొంతదడవు వాడులాడుకొనిరి. తల్లికి నుపకృతికొఱ కధర్మముఁ జేయఁజనదనియును, స్త్రీలోకమున కెఱుక లేకున్నిఁ బట్టుదలతో స్వపక్షమును సాధించుకోయత్నింతు రని వారు నిశ్చయించి యథాస్థానంబున కియ్యకొనరైరి.

అంత కద్రువ ఖన్నముఖయై వారి ననేకవిధముల బతిమాలుకొనినది. వారందులకు సాయపడనియెడల రాజోవు నిక్కట్టుల మరలఁమరలఁదెల్పినది. ఏమైన నేమి, ఇదియధర్మకార్య మని వారు నిశేధించిరి. సామోపాయములచే సాధింపఁజాలక పాప మామె కుపితయై జనమేజయసర్పయాగంబున సర్పంబు లన్నియు దగ్ధ మగుఁగాఁక యని తీవ్రశాపం బొసంగినది.

శాపానుభవభీతిచే దక్షకుఁ డను సర్పరా జధర్మంబు నకుఁ గడంగియైన జీవించవలయు నని పెద్దయాసతో, అమ్మా! నీయభిమతమును నేను నెఱవేర్తును. లేపకడ లేచిపోయి యాయశ్వపుచ్చంబునకుఁ జాట్టుకొనియెడ నని తెల్పి, యధర్మమైనను దల్లిపనుపు చెల్లించుటయే ధర్మ మని నిశ్చయించు

కొని రేపకడ లేచి యటకేగి యాయశ్వపుచ్చంబునఁజూట్టు
కొనియెను.

ఆసాయంతనము విహారమునకై యెప్పటియట్లు మేమిరు
వురమును బోయితిమి. మరల నాయశ్వ మందే నిలువఁబడి
యుండెను. కొంతసేపటికి నావైపు మొగమై కద్రువ 'అక్కా!
ఇప్పుడైన నాయశ్వపుచ్చమును జక్కగఁ బరికింపుము' అని
వికటహాసముఁ జేసినది.

ఆసాయంతనము విహారమునకై యెప్పటియట్లు మేమిరు
వురమును బోయితిమి. మరల నాయశ్వ మందే నిలువఁబడి
యుండెను. కొంతసేపటికి నావైపు మొగమై కద్రువ 'అక్కా?
ఇప్పుడైన నాయశ్వపుచ్చమును జక్కగఁ బరికింపుము' అని
వికటహాసముఁ జేసినది.

తండ్రి! నా తెలివి యంతలోఁ దెల్లవాటిపోయినది.
ఆమె నవ్వునం దిమిడియున్న యాయథమును గ్రహింపఁజాల
నైతిని. నిశ్చయముగ, స్పష్టముగ నాయశ్వపుచ్చము నల్లనై
యుండుటకు చూచి తెల్లపోయితిని. మఱి మాఱుమాటాడఁ
జాలనైతిని. ఒకలు కంటిందినది. మఱి చెదరిపోయినది. పద
ములు తొట్రుపడియెను. ఒకల ముచ్చెరుటలు పట్టినవి. నోట
మాట రాలేదు. అప్పు డీవాస్యము నాతలపై విడుగులవలెఁ
బడినది. ఏమైన నేమి? నాయనా! నాతలనాత యిట్లుండ
నెప్పుడు నూర్చుంపఁగలర? అంత మేలుంపురము నింటికి

శేరిలింగంపల్లి. అప్పుటినుండియు నిది యది యనక యన్నివిధములగు సేవలను నాచేత నామె గైకొనుచున్నది. ఇది యేమి యనువార లెవ్వరు లేరుగదా! తండ్రి? యెంతపాపపుజీవనమో కాని యొక్కనాడైన సౌఖ్య మనన్నేదియో యెఱుంగను పోనిమ్ము. నాగతి యెట్లైన నేమి? తండ్రి! నీచురాల నగునాకడుపునం బుట్టినకలంబున నీకుఁగూడ నీదాస్యజీవనమే సమకూర్చవలెనా దైవము? జీవితాశ యధిక మగుటచే మొండికట్టిన బ్రతుకుచుంటిని పుత్రా? నాతోడిసవతికి దాస్యమే నీచాతినీచకార్యములు సేయసమకట్టి యభిమానధనంబు నంతయుఁ బోల్చిసేసికొని సిగ్గు లేక బ్రతికి లగుచునని యందఱు నడుమ మసలుచుంటిని. నాపాపము నిన్నుఁగూడఁ జాట్లకొని నదిగదా! బిడ్డా! కద్రూపందనుల నెత్తికొని దేశములమెరుఁదిరుగునీచదశ నామూలముననేకదా నీకుఁ గలిగినది? నాయుట్టిపాపభాగిని యెందును లేడు. బలపరాక్రమతేజోవిభాసితుండ వగు నీకీదాస్యవృత్తిఁ బోకార్చువా రెవ్వరు? మన మిరువురమును గడుంగఱు నెదిగి , ఊ! ' అనినఁ దప్పో , ఆ! ' అనినఁ దప్పో యని వెఱచి వెఱచి యెన్నిదినము లీకద్రువకు దాస్యము సేయవలయునో కదా! బిడ్డలు పూజ్యత నొందినఁ గాంచి యానందించు తల్లుల యదృష్టము కొనియాడఁదగినది. బలపారుషములు గలిగియుఁ బినతల్లిపనుపునఁ బనులెల్లఁ జేయుచుఁ గడుపుకూటి కాశించి వడియున్న నిన్నుఁ జూచినఁ

గడుపు చుమ్మలుచుట్టకొనిపోవుట కబ్బర మేమున్నది ? ఏ నాటికైన నీదాస్యజీవనము వారించుకొను నుచాయంబు గల జేని యోజింపుము. బిడ్డలు బలపరాక్రమవంతు లగుటవలనఁ దల్లితండ్రులయిడుమలు వాపుదు రని వినుచుందును. కృష్ణభ గవానుఁడు జనించి దేవకీవసుదేవులఁ గారావిముక్తులఁ గావింపలేదా ! మన మంతటివారము కాకపోయినను, నిడుమ లుడు పుటకుఁ దగుదువు గానఁ, గొడుకా ! యీశద్రువదాస్యము మాన్పింపుము. దాస్యజీవనముకంటె గ్రుక్కెచుప్రాణ మెట్లు లైన విడుచుట శ్రేయము. ” అనియెను.

అంత గరుత్మంతుఁ డిట్లు వలికెను.

“ అమ్మా ! నాయంతటి బలపాపహోపేతుం డగు సుతుం బడసియును నీవు దుఃఖిండుటఁ దలంచుకొనిన నాగుండె నీరైపోవుచున్నది. కడచినపనికి విచారించినఁ బ్రయోజనంబు లేదు. దాస్యవిముక్తికై యత్నించి నిన్ను మెప్పింపవలయునే కాని వట్టియాడంబర మెందులకు ? నేను బోయి వచ్చెద. సెలవిమ్ము ” అని తల్లికిఁ బ్రణామిల్లి పతంగవల్లభుండు పినతల్లి నిడ్డలఁ జేరండీటి తమ్ములారా ! మీ కేది కావలయు ననిన, నది దేవలోకంబునకైనఁ జని వాకల జయించికొని వచ్చి మీ కిచ్చెద, మాయీదాస్యం బుడుపుం దని వారి నడిగెను.

అంతఁ గాద్రవేయులు గరుడునిమాటల నూఁకొని కరుణాలులై అన్నా ! నీవమితబలపరాక్రమవంతులలో నుత్తమో

తమముడ వగు భేదముడవు. నీవు పూనినకార్యంబు నెఱవేఱుట కసాధ్యంబు గలదే? దాస్యంబు వాపుకొను నిచ్చ నీచిత్తంబునఁ బాడమెనేని నీభూభుజదర్పంబు విజృంభింప నీనేర్పు కొలఁది నమృతంబుఁ గొనివచ్చి మా కీచ్చి నీవు సిద్ధసంకల్పం డవై సుఖంపు మనిరి. అప్పుడు గరుడఁడు, “తమ్ములారా! ఎంతప్రయాసపడియైన నమృతంబు గొనివచ్చి మాయమ్మ కును నాకును గల దాస్యంబునుండి విముక్తుల మయ్యెద” మని చెప్పి గరుడం డచ్చటనుండి తల్లిం దర్శింపఁ జనియెను.

-♦ గరుడండుఁ డమృతంబుఁ దెచ్చుటకుఁ దల్లి యనుమతిఁడయ్యుట ♦-

గరుడఁడు తల్లియొద్దకుఁజని నమస్కరించి కడూనంద నులకును దనకును జరిగిన వృత్తాంత మంతయును దల్లి కెఱు కపఱిచి “యమృతపారశార్థం బరిగెద, నాశీర్వాదంపు” మన, వినతకును గొమకు నెడఁబాయుట కించుకంత చింత గలిగెను గాని, పున్నమనాటి వెన్నెల సన్నసన్న చీకటులఁ బాఱ దోలినటుల, దాస్యవృత్తి నశించు నను మహానంద మాచి తను గప్పివైచినది.

పిన్ననై యున్న యావినతివడనము కుమారునిమాట వినినంతనే నూతనవికాసము మొదెను. నిరంతరచింతాకీలలచే వాడివత్తియైయున్న యామెచిత్తకుముదము క్రొత్త కాంతులచే నొప్పురుచుండెను. కాలవశంబున నాపదలు సంభవించినను

వీరనూతకును వీరపత్నికిని నవి కీర్తిచంద్రికల సంపాదించుచుండును. వీరనూత యగు మనవినతయు నట్లే యశోధవళితా శేషదిగంతయై తోడిచెలుగుకు మార్గదర్శిని యగుట యెల్ల రకుఁ దెలిసియే యున్నది.

అంత వినతకొడుకును దొడ్డపై నిడుకొని శిరంబుమూర్కొని ముద్దుబిడ్డా! నీవు కానరాని గడియలు నాకు యుగంబులగును. నిన్నుఁ జూచుకొని యపరిమితవేదనాకరం బగు నీదాస్యమును భరించుచున్నాను. నీవు లేకున్న నరణ్యతుల్య మగు సీగృహంబున నన్నాదరించువా రెవ్వరు ? నీవు గానరాని చింత యొకయెడ, నీవుచేయుపనులుగూడ నాపైఁ బడుటవలనఁ బనిపాట లధికమగుటచే నలమట యొక్కయెడ నన్ను వేధించుచుండ నెల్లు మనఁగలను ? కుమారా ! కార్యగౌరవము నిన్నుత్సాహవేగములకుఁ బురికొల్పుచుండఁ బయనంబున కుద్యమించుచున్న నిన్నెప్పుడు వత్తు వని యడుగుటవలనఁ గార్యహాని యని యెఱింగియుండియును, నిన్ను విడువఁజాలక యట్లడుగుచుంటిని గాని పనిదీక్షితక్షణము బయలుపెడిలి రమ్మ. నీకొఱ కెదురుచూచుచుండును. తండ్రి! పోయి విజయలక్ష్మికి జేకొని రమ్మ” అని యాశీర్వదించెను.

అంతట గరుడుడు “ అమ్మా ! పోయి వచ్చెదను. కాని, అమృతమును దెచ్చినప్పుడు నాకు మిగుల బలకరమగు నాహారము నిడు ” మని యడిగెను. వినతయు శత్రు

విజయాకాంక్షి వసు నీ కశక్యం బెద్దియును లేకు. సముద్రోదరంబున బాగియుండి లోకముల శోకములచాలేయుచున్న నివాదసముదాయము మెక్కఁతుటికాలముగో భక్షించి కుక్షినింపుకొని యిచ్చవచ్చినతెరువునఁ జని కార్యసిద్ధి వశయుము. ఇక నొకమాటఁ జెప్పచుఁబిదిని. నివాదగణంబును మ్రొంగునపుడు బ్రాహ్మణుఁ డాసామును నుండెనేని వానిని విడిచివుచ్చము. " అని కుమారునకు హితోపదేశ మొనర్చెను.

తనతల్లిమాటల నాలించి గరుడుండు, " అమ్మా ! బ్రాహ్మణు నె యెఱుంగ నగుకో ఆతెఱుంగు వివరింపు" మని యడిగిన, "మ్రొంగునవసరంబున నెన్నఁడు నీకంతబిలంబునఁబ్రవేశించినకోడనే గాలముపోలిక గ్రుచ్చికొని యొక్కింతదడవున కగ్గివలె ముడుచునో, యాతనిని బ్రాహ్మణుఁ డని యెఱుంగుము. కుపితుఁ డగు బ్రాహ్మణుఁ డొక్కొక్కతఱి ఘోర నారాచమునలె వేధించును. మఱియొకయెడ నతఁడు మహా విషమయుండగును. ఇంకొకతఱి నతఁ డగ్నికీలయగును. ఆతఁడు పూజ్యుం డయ్యెనేని ప్రజల కభిమతార్థసిద్ధికరుం డగు, గురుండగు, నజ్ఞయుండగును. ఆతఁ డిన్నిట నతిసమర్థుండు గావున బిడ్డా ! ఎప్పుడైన నెవ్వరికైన బ్రాహ్మణునింద సేయఁజన"దని వినత పలికెను.

ఆమాటలు విని గరుడుం డామెకు నమస్కరించి పయ

నందై యతివేగంబునఁ బడిచి గభీరసముద్రోదకంబుల దాఁగి యున్న నివాదగణంబును పాతాళవివరంబువలె నిడువగు తన కంతబిలంబు దెలిచి యందఱ నొక్కసారిగ మ్రింగిన వారి లో నెక్కవిప్రుల డుండి కంతమునుగడి యావలికిఁ జనక యగ్ని కంట నధింబుగ వేధింపనారంభించెను. అంత గరుడుండు తనతల్లిమాటలఁ దలంచుకొని తనకంధరంబున విప్రు డుండ నోపు నని తలంచి, నాకంతంబున విప్రుడు గలఁడని వెలికి రావచ్చు నని తెల్పిన నాతనికంతబిలంబునఁ జొచ్చిన విప్రుడు గరుడునితో నిట్లు నచించెను.

“అయ్యా! నేను బ్రాహ్మణుడను. కీర్తిప్రియ యను నివాదాంగన నాభార్య. ప్రవేశించునప్పు డామెసహితంబుగఁ బోవేశించితిని. ఇప్పు డామెను విడిచిపెట్టి నాయొక్కప్రాణము రక్షించుకొన నెంచిన నాశ్రితిఘాతుక తాదోషమునకుఁ గాల్య డవలసియుండును. ఆశ్రితజనవిసర్జన మెవ్వరికిం జేయఁదగనిది. నమ్మినవారిఁ జెఱుపఁజూచుట యధర్మము. కావున నీముదల యయ్యేనేని యామెసహితంబుగ వెలికి వచ్చువాఁడ ” అనిన బ్రాహ్మణుని ధర్మానికి గరుడుం డానందించి యిట్టిశర్మనిర తులు గావుననే విప్రులనుహితశయంబులు గొనియాడఁ దగియుండు నని తలంచి, “ద్విజోత్తమా! విప్రులను బొందినవా రపవిత్రులైనను బూజ్యులే. కావున నామెయు నీవు నీవలికి రం ” డని సాదరపురస్కరంబుగఁ బలికిన నివాదీసహ

తుండై భాగ్యహుం దీవలికి వచ్చి గరుడుని దీవించి తన నివాసంబునకుఁ జనియెను.

అంత వినతానందనుఁడు గగనంబున కెగసి తండ్రి యగు కశ్యపుం గని వినతి గావించెను. అతఁడును మించిన ప్రేమగౌరవంబులతో నాతని నాదరించి యాగమనకారణం బడిగెను. అందుల కాతఁడు “నుహత్మా! మాయన్మువా న్యము నుడపుటకై యరగుల కమృతిముఁ దెచ్చి యాయ నొప్పుకొంటిని. సముద్రోదరంబున నున్న నిమగ్ధక్షణంబున నాకడుపున కొక్కకబళంబైనను గాలేను. నాకిడు పగ్గివైక్తి నట్టు మండ కొనిపోవుచున్నది. ఈయాకలివాయు నుపాయ ముం దెలిపి యాశీర్వదించి న న్నంపుఁడు.” అనియెను.

—* గజకచ్ఛపుట. *

కొడుకుకడంకకు సంతసించి కశ్యపప్రజాపతి “పుత్రా! నియమవంతులును వేదవేదాంగపారగులును, తేజోవంతులును నగు నిరువురు సోదరులు గలరు. వారికి విభావను సుప్రతీకు అని పేరులు గలవు. ఫిల్స్ట్రోబగు ధనంబు దర్శనవర్తతి ననుసరించి నందియి మ్మని యొకదినము వచ్చియగ్రజ నవరజాఁ డడిగెను. విభావస్సుఁడు కోపోల్లేజితుఁడై యనుజని గజాబ వగు మని తేపించెను. అంతటఁ దమ్ముఁడూరకుండక నీవు కూర్మంబు నగు మని క్రతిశాపం బొసఁగెను. ఎంతమహనీయుల

నైనను భవలోభంబు నిరయబద్ధులఁ గావింపఁగలను. అన్నయఁ
దమ్ముఁడును బరస్పరశాపనిబద్ధులై పడియోజనంబులపొడవును
మూఁడుయోజనంబుల వెడల్పును గలిగినకూర్మంబును, పం
ద్రెండుయోజనంబులపొడవును, ఆఱుయోజనంబుల వెడల్పును
గలిగినగజంబునై కాసారాణ్యంబుల నివసించుచు నర్థనిమి
త్తంబైన పరస్పరవిరోధంబులచే నిరతంబు పెనఁగులాడుచుం
డుదురు ! ఆరెండుజంతువులు నీ కాహారంబులు కాఁగలవు.
వానిని భక్షించి యాకలి వాపుకొని చని కార్యవీధి వశ
యము. పోయిర" మ్మనిన, గరుడుండుచు మనోజనంబునఁబడి
యోజంతువు అన్నయెడ కిరిగి యారెండువనచరంబులం గాం
చి యొకకాల గజంబును, రెండవకాలఁ గూర్మంబును బట్టు
కొని యాకసంబున కెగసి పరువిడుచుండ యాతామూలంబు
లగు గంధర్వవిమానంబు లాతనిపక్షచాలనవారాహణికిఁ గూ
లిపోవుచుండఁ గనకలతావితానంబులచే నలమికొని మందార
వృక్షంబులచే, చుట్టువారుకొనఁబడిన యలంబతీర్థంబునకుఁ
జనునప్పుడు నగంబు లొక్కుమ్మడిగఁ బెల్లగిల్లఁదొడంగెను.
ఆవృక్షసముదాయంబున రౌహిణీయం బను వృక్షరాజము
గరుడునికి వందనం జూచరించి నూఱుయోజనంబులపొడవుగల్గి
యీనాశాఖపైఁ గూరుచుండి యాగజకచ్చపంబుల భుజియిం
చి శ్రమించి మణియరుగు మన నంకులకు విసతావందనఁజూ
పల్లె యని యామహామహీగుహాశాఖపైఁ శ్రేణుకట్టి యం

దుః దనపాదాగ్రింబు మోపెను. సాంతంబుగ మోపకుండఁ గనే యామహీరుహశాఖ పెళ్ళున విజిగి భోరు మను నినదము లో భూమిపైఁ బడునప్పు డంగన్న విహంగజాలము కంగారై నలుదెసలం బాట, దెసలు బీటలువాట జాతుసంతానం బు తయు భీతిచే వణకఁదొడంగెను. శతయోజనాయతశాఖలు తలక్రిందుగ నాశ్రయించి యూదిత్యకిరణంబుల నాహారంబుగఁ ద్రైకొని యందుఁ దపం గొచరించుచున్న వాలఖిల్యాదిమహా ఋషిగణంబుఁ జూచి యీశాఖ పుడిమింబడిన నీమునులకుఁ దపోధంగం బగు నని తలంచి గరుడుం డాశాఖ ముక్కునం గఱచికొని గజకచ్ఛపంబులఁ బక్షమధ్యంబున నిజ్జీకించుకొని వాయుపథంబునఁ బఱచి తనకు విశ్రమింప నిచ్చుగొప్పదేశం బును వెదకొనుచుఁ బోయిపోయి గంధమాదనంబునఁ దపం బుసేయుచున్న కశ్యపశ్రహానాథికి వినతి గావింపఁ, గాంచనాచలము ననుకరించి యత్యశీసత్వసంకల్పి గలిగి హవ్యవాహనునివలె వెగ్గొండు వైనతేయుని నతనితుండ్రాగంబున నున్న యాయతశాఖావలంబు లగు వాలఖిల్యగణంబును తెక్కుల సందున నిజ్జీకికొని నిక్కినిక్కిచూచు గజకచ్ఛపంబులను జూచి కశ్యపుండు తనకొడుకు జవసత్వంబుల కచ్చేసు వంది, వాలఖిల్యమహాగణంబుల నుద్దేశించి “మునిముఖ్యులారా ! యిగ్గుడుండు జగద్ధిగితార్యధురంధరుం డగు మహాబలుండు. ఈశాఖ శాఖం దిగవిడిచిన మీకును లోకంబునకును హానియగు నను

తలంపున నీవి మోచికొని తిరుగుచున్నవాడు. కావున వీని గురించి మిరింకొక్కడేశబున కనుగుం' దనిన నాకశ్యపు ప్రాసము నంకరించి, నాలఖిలం ప్రా లేయాచలప్రాంతం బున కరిగిరి. గడుడుండును దినచంచపుటంబున నున్న శాఖను విడువకయే "తృతీ! భూదేవరహిత మగు నరణ్య మైందైన గలదేవి యయ్యది నా కాననిండు. అంతదనుక నిది నాచంచు. నా బిడ్డయు చెరిగెన" యనియెను.

అతఁడరణ్యమున, బ్రాహ్మణభక్తియును బెక్కులయెడ ననురక్తియును, కవిహరినామగు శక్తియును గొని యాడఁదగి యున్నచి అతఁడపాశశక్తిసంపన్నుడయ్యును వాఁజేయుపదల కిన్నిటికీ దలితండు)లనెల్లపాపందకి చేసి నట్లు కనబడుట లేదు. ఇట్టిగుణవంతులే లోకంబునను మార్గ దీర్ఘకులై యలరారు చుండును.

అప్పుడు కశ్యపుడు "కుమారా! ఇచ్చటికి లక్షమో జనములదూరంబున నిప్పుగువ మను మొకపర్వతము గలను. అదియమానషము. దేవాదులకైన నగమ్యము. అచ్చోటు దాసి యీశాఖ నందు విడువము. నీకు మేలయ్యెడు" నున గరుడుండును గశ్యకహరిజాపఁటికి ననుస్కరించి, నాయువేగంబున బడిచి యానిప్పుగవనగంబున దదీయశాఖను బడనైచి హిమవంతబుడైకీ జని విశాలపక్షులు నిమిషికొనియున్న గజకచ్చపంబుల నాచటియపై నిడుకొని కడుపార భక్షించి

కొంతదడవు విశ్రమించి బ్రేవునఁ దేన్చి మహాసత్వనంపన్నురి
 డై, దేవలోకంబునకుఁ బోవసమకట్టి నిజపక్షవిక్షేపంబుఁ జేసినఁ
 దద్వాయుసంచలనంబునం దత్పాఠమహీరుహంబులనుండి
 ఈసుమంబులు దొరంగ నమృతార్థియై యరిగెడు గరుడుని
 ధైర్యసాహసోత్సాహంబుల కలరి దేవతలు గురియించిన పుష్ప
 వర్షమువలె నొప్పుచుండెను.

—♦ ఇంద్రలోకంబున సుత్పాతంబులు జనియించుట. ♦—

దేవలోకంబున నింద్రసభామధ్యంబున నింగలంబులు
 వర్షించెను. ఇంద్రదాయుధము కుంతీభూత మయ్యెను. దిగ్దం
 తులమద మడఁగెను. సకలదిక్పాలహృదయకుహరంబులు చిల్లు
 లుబోయెను. ఇట్లు లనేకోత్పాతంబు లుదయింప దేవపతి
 గుండె చెదరిపోవఁ దనసమీపంబున నున్న బృహస్పతిం జూచి
 యిట్టియుత్పాతంబుల కెయ్యది కారణం బని యడిగినఁ ద్రికా
 లవేది యగు గురుండు దాని నెఱింగి దేవపతిం జూచి యిట్లని
 యెను. “ప్రభూ! ఈయుత్పాతంబులకు గొప్పకారణంబు
 గలదు! మహాసత్వతేజోనిధి యగు పక్షికులనాయకుడైన
 గరుత్మంతుం డచ్యుతహరణార్థమై వచ్చుచున్నట్లు నాదివ్య
 దృష్టికి గోచరించుచున్నది” అనియెను.

అంత దేవనాయకుం డగు నింద్రుడు సగర్వముగఁ
 “నేమేమీ! యతఁ డంతబలవంతుఁ డయ్యెనే? నిజంబుగ

నిన్న మొన్న నాకన్నులయెదుటఁ బుట్టినవాఁడు ! ఇంకదైత్య సాహసకార్యముల కుత్సహించుచుండుట నా కెంతయుఁ జోద్యంబుగ నున్నది. ఆతఁ డొంటరిగ వచ్చి యీనాకలో కంబుఁ జొచ్చుట కుద్యమించుచుండెనే? ఆతఁడేమియుఁ జేయఁ జాలఁడు. అమృతముఁ గొనివనుట యెందులకు ? ఎవ్వడికొఱకు ? ఇతని కింత జవసత్త్వంబులు గలుగుటకుఁ గారణంబుఁ దెల్పు” మని యడుగ బృహస్పతి యారీతి నుడివెను.

“కశ్యపబ్రహ్మ వరదానబలంబున నతఁడు వినతాదేవిగర్భంబున నుదయించి చిరకాలంబునుండి యుదధిగర్భంబున వాఁగియున్న నిపాదగణంబుచు భక్షించియు, నాఁకటఁ గృతించుచుంటి నా కాహారంబుఁ జూపు మని తండ్రి నడుగ నతండును గునూప నికడిండికి సంతసించి గజకచ్చపంబుల భుజియింపు మని పని చెను. ఆతండును వాయువేగంబునఁ జని యోజుతువులఁ గైకొని వచ్చుచు రాహిణేయం బను పృక్షరాజుబుచ్చే దన యంకు నిశ్రమింపు మని యడుగఁబడి యతం డట్లు చేయ భానుకిరణంబుల నాహారంబుగాఁ గొని తీవ్రతపం బాచరించుచున్న వాలఖిల్యాదిమహాబుష్టు లాశ్రయించియున్న యావృక్షశాఖ విటిగెను. అది క్రిందఁ బడినచో వారికి హానికరం బని యెంచి యద్ధానిఁ దనచంచుపుటంబున ధరించి వినువీధిం జని తండ్రిని దర్శించి శాఖ జాతనియక యిది యెచ్చట విడువవలె నని యడిగినఁ గశ్యపుండు నాశాఖ విడుచుప్పదేశం

బతనికఁ దెల్పఁ దండ్రియాజ్ఞ చెల్లించినాఁడు. ఇప్పుడు తల్లిదా
స్యమును నిస్తరింప నమృతంబుఁ గొనిపోవ దేవలోకంబునకు
వచ్చుచున్నవాఁడు. అతని కామరూపసంపన్నత, కామగమ
నము, నపారశక్తియుఁ గొనియాడఁదగినవి. అతఁడు నీ కశే
యుఁడు. అగరుడుని శక్తిసామర్థ్యంబులు నీవు నెఱుంగుదువు.
పూర్వము కశ్యపప్రజాపతి పుత్రార్థియై వాలఖిల్యప్రముఖము
షిగణంబును నిన్నును సురగణంబును బిలిపించి మీమీసా
యంబుచేఁ బుత్రకామేష్టిసేయ సమకట్టిన నీబలంబునకుఁ దగి
నభాతంబును నీవు మోచికొని వచ్చుచుఁ గుశపలాశాద్యల్ప
భారవిహితములగు ద్రవ్యంబుల మోచికొని గడగడ వడంతు
చు వచ్చుచున్న యల్పసత్త్వల సంగుప్తమాత్రదేహుల ననవర
తోపనానకృతీభూతశతీరుల వాలఖిల్యులఁ జూచి నీవు నవ్వి
తివి. దానివలన వారును లజ్జాకోపంబులు బెనఁగొన నణిమా
దిసిద్ధవిశిష్టంతును బ్రబలపరాక్రమవిక్రముండును రణశూకుం
డును కెండవపురుషూతుఁ డనఁదగిన పురుషుని నీవైశ్వాన
తుం ఙ్గాసంగుఁగాక యని వీర్యవంతంబులైన మంత్రంబులతో
నాహుతాశనునియం జాహుతులు వేల్పుచుండుట నెఱింగి
యప్పు డదరిపడి నీవు కశ్యపప్రజాపతి యొద్ద కరిగి నేరకచే
సిన యీనాయవజ్జతను సహించి వారును మీరును నన్నుఁ
గరుణింపుఁ డని వేడుకొంటివి. అంతఁ గశ్యపబ్రహ్మ వాలఖి
ల్యాదిహర్షులఁ దిలకించి “ ఋషీనర్తములాకా ! తినభుజివీ

త్యమున భూతజాలమును రక్షించుటకుఁ బ్రయోగించి నీయుం
దుగ్గిండు సృజియింపఁబడియె. రేండవయంద్రుని సృజించితి రేని
దైవనియోగంబును విపరీతము సేయుట సంభవించును గావున
మీవచనంబు లమోఘంబులు. ఇప్పు డిందుద్భవించు బా
లుండు పక్షికులంబున కిందుగ్గిం డయ్యెడు. మీ తిందులకు
సమ్మతించి యీతనియింద్రీత్వం బేకాధిష్ఠితంబు గావింపుఁ డని
వారి నొడఁజూచెను. అట్టిప్రజాపతి గావించిన యజ్ఞమహిమ
చేతను, వాలఖిల్యుల తపోనియమబలంబునను వినతికుఁ బుట్టి
న యావిహంగనాయకుం డమృతహారణార్థి యై మనవీటికి వచ్చు
చున్నవాఁడు. అందువలన నిట్టి యుత్పాతంబులు జనించెను.”
అని బృహస్పతి చెప్పిన విని దివస్పతి యమృతరక్షకుల రావిం
చి రేలుంబవల్లు జాగరూకులై యమృతమును గాపాడవలయు
నని తీవ్రముగ శాసించెను. పృథునియానతి వడసి బలపరాక్ర
మోపేతు లగు మహావీరులు నిశితబాణపాణులై శేలుంజ
వల్లు నత్యంతజాగరూకతతో నమృతరక్షకులై చుట్టుముట్టి
యుండిరి.

—* అమృతరక్షకులతో గరుడుండు యుద్ధము సేయుట *—

గరుడుండు గగనంబునుండి వచ్చినప్పు డాతనిపతాని
లాహరిచేఁ దూలిన వారిడపంక్తులు దూదిపింజెలవలె చెల్లా
చెదరై గన్నట్టుచుండును. అట్టియెడ జనసత్త్వసంపన్నుం డగు

గరుకుండు మనోజనంబున వచ్చి యన్యుతం బున్నమందిరం బునకు వచ్చెను. అన్యుతపాలకులు గరుకునితోఁ దలపడి పరస్పతమును ఖడ్గాదిసాధనంబులతోడ వాతును పఠాదిసాధనంబులతోడ గరుకుండును జాలసేపు సమరంబు గావించిరి. గరుకుండును దనపక్షవిఠ్ఠేపవాతోద్ధాతరజోరాజుచే స్వర్గపట్టన మంతయుఁ గప్పివైచిన నది యంతయు నంధకారప్రాయమై నిరవలోకనంబగుటవలన నమరేంద్రుపసుపున వాయుభట్టారకుం డారజోవృష్టి సేదరిపోవునటుల వీచెను. పరశు, కులీశ, కుంత, బాణాది యుద్ధపరికరంబులు ధరియించి కరంబునఁ జక్రింబు కరంబు దీపింప దోర్వీర్యుండగు విభావసుండును నింద్రకింకరుఁడు సరుదెంచి సమరకౌఠూహాలి యైన గరుకునిం దాఁకి బలవంతుఁ డగు గరుకుని యుదగ్రకోపాగ్నికి శలభంబై యడంగెను.

అంత నవ్వివాగేంద్రుండు తనపత్నీయుధంబునఁ గొందఱు, జంచుపుటంబులఁ గొందఱు, బదనఖాగ్రంబులఁ గొందఱును బొడిచెను. వారును దూఁటుపడినకుండవలె దమదేహములనుండి రక్తధారలు స్రవించుచుండ వాతాశులై వెనుకకు మరలిరి. దేవతలు లజ్జవీడి దేవేంద్రునిపజ్జ కరిగి యాతనినుఱుపుసాచ్చిరి. గర్వంబుచు బోనాడి సాధ్యులు పూర్వాభిముఖులై పోయిరి. వసువులును, రుద్రులును, ధనహీనవిప్రులతెఱంగున వెఱచి దక్షిణాభిముఖులై పఱచిరి. ఆదిత్యు లప

తదిక్కు నాశ్రయించిరి. వరుణానల, పవన, ధనద, యమాదులుక్కుచెడి యొక్కొక్కదిక్కునకుఁ గాందిశీకులైతి.

ఇట్లు నిర్జరలోకంబు నెల్ల నిర్జించి కీర్తిధనం బాజించి గరుడం డమృతం బున్నయెడ కరిగి, మహావాతపీరితంబై యత్యుగ్రాయతం బైన యనలమూర్తిం గాంచి వాయువేగం బునఁ జని సకలవదీజలంబులఁ దనపుక్కిటంబట్టి యశ్రమం బునఁ గొనివచ్చి భీకరాన్వులం బ్రజ్వలించుచున్న యయ్యగ్ని నొక్కనిమిషంబున నాద్వి దేవనిర్మితమై తీక్షణధారలచేఁ బరిభ్రమించుచున్న యంత్రీచక్రమధ్యంబున సూక్ష్మ పృథేహుండై ప్రవేశించి యాచక్రంబున కథోభాగంబున భయంకరాకారము లును, నిరంతరకోపసంకుచితముఖంబులును, గనకనలాడు నగ్నిగోళంబులం బోలిన కన్నులుగలవియు, నై ప్రస్ఫుటానల ధారలం గార్చు నాల్కలఁ జూపి యయ్యల నెఱపించుచు నమృతరక్షణార్థమై యతిజాగరూకతతోఁ గాచుకొనియున్న రెండుభుజాగంబులరు జూచెరు.

అట్తోడ నబ్బుజంబులఁ దనపక్షవిక్షేపరజోబా లుబున తద్వృష్టిపథంబు గప్పిపుచ్చి వానిశిరంబుల నూకను చ్చుగఁ ద్రొక్కి పరాక్రమించి యమృతంబుఁ గొని గరుడండు గగనవీధిం బఱచెను. శత్రువీరు లగు సురలం బోలఁ దెగటార్చి యమృతంబు గొని దాని నాస్వాదంపక నిశ్చలచిత్తుడై యత్యుత్సాహంబునఁ గార్యదీక్షాపరతంతుఁడై పఱతెంచు గరుడుని

కాశలంబున కచ్చెరువడి యుచ్యుతుం డతిని తెచ్చురై నీవిజయో
 స్సాహంబునకు, బలపరాక్రమంబునకు నమృత మరచేతనుండి
 యు భుజంపనొల్లని నీనిశ్చలతకు, నీనిశ్చలభావంబునకు నాకెం
 తయుమెచ్చవచ్చినది. వలయువాని నెద్దియేనిగోరుమనిన ప్రిస
 న్నుండై యానతిచ్చిన నద్దేవాక్షిదేవునకుఁ బ్రదక్షిణంబుసేసి
 గరుడుండు ప్రభూ! జగన్నేతవగునీయందలిభక్తియును నీయగ్ర
 భాగంబునం దునికియు నమృతహాస్వాదంపకయ నా కజరామ
 రశ్వంబును బ్రసాదించుమని యడుగ నావిశ్వగర్భండాగరుమని
 యమోఘనాంఘాపరితృప్తిఁ గావించసమకట్టి ఁటయీ! పక్షిం
 ద్రగూ, నీవు నాకు వాహనంబవై, ధ్వజంబవై చిరజీవిత్యసిద్ధి
 వడయుము. పోయిరమ్మ.” అన నమోఘశంకల్పుండగు నతిం
 దుశోక్తపరితొక్కలు విడల్చి జీవున నాకసంబున తెగసిపోవు
 సాతనిపై వాసవుండు వజ్రంబు వైవ నాశతభార యుగ్మికణం
 బులఁ గ్రక్కుచు వినువీధిం బఱతెంచు పక్షిపుంగవుం కాఁ
 కినదానిఁ గని నీతీవ్రణ్యాలామాలికలు నన్ను నెప్పింపఁజాలవు.
 నీవు మహామునిసూర్యవంబవు. విశేషించి వేవేండునిచేతి యా
 యుధంబవు. నిన్ను మన్నింపవలయుఁగాన నస్మత్పక్షంబునం
 దొకపర్ణంబు భేదించి, నీవచ్చినదారిని బామ్ము. నాయెడ నీవు
 సేయునపకారం బింతియే యని తెల్పి ముందునకుఁ బోవు గరు
 డుని సాహసికత్వంబున కిచ్చెరువడి, సకలభూతనివహంబు లత
 నిపర్ణసుస్థిరతకు సంకసించి సుపన్నుం డను ప్రిసిద్ధనామముచేఁ

బాగడికి. దేవేంద్రుడును, అతని యచారశక్తిసామర్థ్యంబులకు సంతసించి, యతనితో మైత్రీసేయ నెంచి, యాతని సమీపించి యిట్లనియెను.

ఇంద్రుడు గరుత్మాంతుని ప్రభావంబున కలిసి యాతనితో మైత్రీసేయుట.

“ ద్విజోత్తమా ! నిరుపమానశౌర్యవీర్యసంపన్నుండవగు నీతోఁ జెలిమి గావింపవలయు నని నాకాశ వాడముడు న్నడి. గుణవంతులతోడి నేస్త మవశ్యాచరణీయంబు. అయ్యది యవ్యాజము. నీవన్ననో యజతత్వామరత్వములు పొందిన ధీశాలివి. నీ కమృతముతోడి పనిలేదు. దీని నతిప్రయత్నంబునఁ గొంపోయి యున్యులకొఱ కిచ్చితివేని వాతలు దీనిని సేవించి యనురులై యనుడుల కజేయు లగుదురు. దీని నిం చుకేనియు నీకుపకరింపదు. కాన నమృతార్థినై వేడుచున్న నాకొఱ కీయమృతదానంబు సేయుము ” అని పలికెను.

అప్పుడు గతుడుండు, “ అయ్యా ! అమృతంబు గొని వచ్చి మాకిచ్చితివేని నీతల్లిదాస్యమునకు విముక్తి యొసంగెద మని కాద్రవేయులు నలికిరి. అందునిమిత్తమై యాయమృతమును గొనిపోవుచున్నాడను. ఇది గొనిపోయి వారల కిచ్చి మజ్జననీవాస్యనిరాసనంబు గావించికొనినపిమ్మట నాయుతగు లీయమృత ముపయోగింపబడినది నీవు గొనిపొ ” మృగిన, నిం దుఁ గాతనిమహానుభావత కచ్చెరువకి షష్ఠీంద్రమా ! నీయు

పరాక్రమంబుల కథనము వినవలయు నని యడిగెను. గరుడుని
దును “ సుశ్రోద్లోత్తమా ! ఆత్మోత్కర్షముఁ బరనిందయు
సత్పురుషుల కుచితంబులు గావు. అయినను జేవనాయకుండ
వగు నీవీచిన్నవిషయ మడిగినఁ జెప్పకుండుట ధర్మపు గాదు
గాన చెప్పెద వినుము.” అని యిట్లు చెప్పందొడంగెను.

స్థావరజంగమాత్మకం బగు భూమండలంబును నాబలం
బున బులివలె నెత్తియాడింపఁగలను. తరింప నలవిగాని
పయోధిజలంబులఁ గొనివచ్చి రత్నసముదయసహితంబుగఁ
జల్లెదను. అతిజవనత్వసంపన్నులు లగు మదీయపక్షౌచల
సమీరణంబు లోకత్రయంబు నొక్కత్రిటిలోఁ దిరిగివచ్చు
నని చెప్పినఁ బురందరుండు గరుడుని జవనత్వసామర్థ్యంబుల
కలరి నీవు నాతో సఖ్యంబు నెఱపుము. ఇంకొకసంగతి. నా
యభిమతంబు వీర్చితివి. కావున నీ వైదియైన వరంబు గోరు
మిచ్చెద నన నయ్యిందున కభిముఖుడై పక్షిండుగఁడు;
అయ్యా ! మాకహితులగు కాద్రవేయులు నాకాహారం బగు
నట్లు వరం బొసంగుము. ఈసర్పమును నీచే నభిరక్షితం బగు
నీజగంబులయందుఁ గుమ్మరుచుండుఁ గావున సర్పాహారరూప
మున నాకుఁ గలయీవాంఛితంబును నిన్ను వేడుచున్నవాడ
నని యడిగి పన్నగభోజనత్వంబు నిండుచేతం బడసి యతనిజే
నెలవుగైకొని క్రమానందనులయొద్దకుఁ జని మతకతవర్ణవిలసి
తంబైన కుశాస్తరణంబుపై నమృతకలశంబు నిలిపి పినత్లబ్ధి

లఁ బిలిచి, గరుడుండు, దేవేంద్రబాహుపరిఘాపాలితంబగు నమృతంబు గొనివచ్చి మీకొఱ కొసంగితిని. ఇంక మాయమృతును నాకును ఇనచంద్రానలసాక్ష్యంబుగ వాస్యము వాసెను. ఇంక మీకు స్నానము గావించి పరిశుద్ధవస్త్రధారులై వాచ్చి యనంతరమ దీని నుపతూగింపుఁ డని వారి కది యొప్పించి, తల్లిఁ దనవీపుపై నెక్కింమకొని యాద్విజేంద్రుండు రగుల కదృశ్యుండై చనియెను. ఉరగులు నమృతోపయోగకుఁడూహలులై యొండొరులు మేము మే మని కాల్యకృత్యంబులఁ దీర్చి స్నాతులై వస్త్రాద్యలంకారములు ధరించుకొని వచ్చుటకు ముందుగనే మహేంద్రుఁ డనుదొచి యమృతంబును గొని త్రివిష్టపంబున కేగి దానిని యథాస్థానంబున స్థాపించి యెప్పటియట్ల రక్షించుకొనుచు సుఖంబున నుండెను.

అంత నయ్యురగు లుత్సాహభరితులై యమృతం బుంచిన స్థానమునకు వచ్చి రిక్తంబగు కుశాస్తరణంబుం గాంచి కటకటపడి చేయునది లేక, కొంతదడవున కమృతకలశం బుంచిన కుశలఁ దమనాల్కలతో నాకిరి. అప్పుడు వారినాల్కలు రెండుగా వ్రేలుటంజేసి వారు ద్విజహ్వలైరి. మాతృవాస్య నిరాసార్థమై గరుడుం డమోఘప్రయత్నంబున దేవాదుల బయించి యమృతంబుగొని మాతృాణము దీర్చికొనియెను.

మాతృభక్తితత్పరుం డగు నీగరుత్మంతునిచరిత్ర, వీరపుత్రులకును, వీరమాతలకు నాదర్శప్రాయమై తదితరుల కను సరణీయమై యలరారుఁగాక !

జ ర త్కారుఁడు.

అత్యంత తపోనియమాది వ్రతకృతీభూత శరీరుండును,
 బ్రహ్మజ్ఞాన తేజోవిరాజితుండును, శమ దమ నియమాది
 శీలుండును నిత్యసత్యవ్రతతత్పరుండును, బ్రహ్మచర్యవ్రతదీక్షి-
 తుండును నగు జరత్కారుఁ డను మునిపుంగవుండు గలఁడు.
 అతఁడు కఠోరములగు వ్రతనియమములఁ గావించుచు, వినా
 హములవలనఁ గలిగెడు నిడుచులం బడనొల్లక, నిరంతరైకా-
 గ్రచిత్తుఁడై చిత్తాగ్రమున హృషీకేశునారాధించుచు తపస్సా-
 ధ్యాయబ్రహ్మచర్యవ్రతంబులఁ జేసి ఋషిఋణవిముక్తుం డగు
 చుఁ బ్రకృతియందుఁ బరేశునివిలాసంబును బాడఁగాంచుచు
 నిత్యానందసంధాయకునిలీలలం బాడుచు స్వేచ్ఛానుసారియై
 వీతరాగుఁడై యాతామతవిచలితంబగు భవసాగరమును దృ-
 జించి బ్రహ్మగ్యుండు, దేవమాత్రావశిష్టుఁడై పరిశ్రమించు
 చుండ వనమధ్యంబున నతనికిఁ దృణలతాచ్ఛన్నంబగు పల్వల
 మొడు గన్పట్టెను. దానినుండి మనుష్యభాషణాంబులు వినఁ
 బడియెను. మిగుల విశాలమును, గభీరమును నగు పల్వలము
 నుండి మాటలు వినవచ్చుట యెంతయు నబ్బుర మని యెంచి,
 సమీపించి లోనికిఁ దలవంచి పరిశీలించిచూడ నెలుకచేఁ
 గొఱుకఁబడి యిండుకప్పు గలిగి యిప్పుడో రేపో గభీరజలం

బులఁ బడుటకు సంసిద్ధంబై దానియొద్ద నున్న తృణంతంబు
బును, దానిం బట్టుకొని తలక్రిందుగ భానుకిరణంబుల నాహా
రంబుగాఁ గొని వేల్చుచున్నకొండఁ మహాఋషులను గని
జరత్కారుఁడు వారి డాయంజని తనలో నీరీతిని దిలక్రిందుగఁ
దపంబు సేయుటగూడఁ గలదు గాఁబోలును. ఇంతటి భాగ్యము
నాకులభింపక పోవుటవలన నిట్లు తిరుగవలసివచ్చిన దేమో
యని తలచి, పుణ్యాత్మకులారా ! మీచే నభ్యసించఁబడు
చున్న మహానీయంబు లగు నీతపోవిధుల నా కుపజేసింపుఁడు,
నేనుగూడ నయ్యది యభ్యసించి, ధన్యతముఁడ నయ్యెద నని
యత్యంతాసక్తుడై యడిగిన నధోమఖులైయున్న మహాష్ట
లిప్తునిరి.

“అయ్యా ! అసఘమతీ ! సంతానహీనులమై పుడిసెఁడు
నీరును, బిడికెఁడుగింజలును నిచ్చుటకు దిక్కుమొక్కు లేక
పట్టుకొమ్మ యగు నీతృణమూలం బింతయుఁ దెగి పాపక్షా
పంబునఁ బడిపోవనున్న పాపాత్ముల మగు మాకు మహానీయ
తపంబులు లభించుట దుర్లభముగదా ? సంతానహీను లగు
వా రుత్తమతోకమున కనర్హులుగదా పున్నామో నరకాత్మా
యత ఇతి పుత్రః ” అని ధర్మశాస్త్రంబు ఘోషించుచుండఁ
దపోనియమాదులచేఁ గాలముఁ గడపి గృహస్థధర్మము కూర్చి
రకర్మ మని వివాహేచ్ఛ చంపుకొనినవారికిఁ బుణ్యలోకప్రాప్తి
యెట్లుగలుగును ? పోనిమ్ము. వారివంశమునం దేవులుషుండనే

నుండి యాతఁ డుత్తమకన్యాపరిగ్రహణంబు గావించి అందు మూలంబున సంతానంబుఁ బడసి తమవంశమునకుఁ జెంది యున్న పితృలోకము నుద్ధరింపకున్న, వా రధమగతి నొందవలసినవా రగుదురు. పృథ్వీల నుండెడు వ్రేల్లన్నియుఁ దెగి మూల మొక్కటియుఁ దెగకయుండుటకుఁ గారణము లేకపోలేదు. మావంశంబున నొక్కపురుషుండుమాత్రమే యుండ ననియు, నాతఁడు వినాహితుండై సంతానంబుఁ బడయకున్న మే మధఃపతితుల మగును మనియుఁ దెలిసికొని రేపోమాపో యెప్పుడో యేసమయంబుననో పతనకాల మాసన్నమగు నని గుండెలు చేతఁబట్టుకొని కాలము గడపుచున్నాము ”

అప్పుడు వివి జరత్కారుఁడు, “ఋషివర్యులాగా! మీరు మాకుఁ బూజ్యులగు. మిమ్ముం జూడ శాంతియ రూపొందినట్లు గానవిచ్చుచున్నది. ఆశ్రమంబుల నెయ్యది యుత్తమాశ్రమమో మీవలన వినవలయు నని కోరుచుంటిని. పతనభీతిచే వెఱపొందుచున్న మీకు శ్రమ మొసంగుట యనుచితమే యైనను మీవలనఁ దెలిసికొను ధర్మ ముత్తమమైనది యను, వలయునేని యనుష్ఠింపఁదగినదియును నై యుండును గావున నే నింతగ వేడికొనుచున్నవాఁడను ” అనియెచు.

అతనిమాటలధోరణినిబట్టి ఋషులు వీఁడు మనజరత్కారుఁడు కాఁడుగదా ! అనుకోని యైనను గాకున్నను నుత్తమధర్మశాస్త్రములకు వలయు వాని కొసంగి పిమ్మటఁ బడిపో

యనను ననుస్థాతలకైన నవి యుపకరింపకపోవు. కావున నీమహాపురుషుం డడిగిన యావత్సంబులకు సమత్తర మిచ్చుట యిప్పుడు మానవనియై యున్నది యని ఋషులలో నొకవ్యక్తి పతనభయంబు విడిచి యేకాగ్రచిత్తుడై జరత్కారు నుద్దేశించి యారీతి వచించెను.

“ బిడ్డా ! చతురాశ్రమంబులలో నుత్తమంబగు నది గార్హస్థ్యము. తక్కుంగల మూఁడాశ్రమంబులం బొందినవానికి నుత్తమస్థితి గలుగవచ్చును గాని బ్రహ్మచర్యదీక్షవహించినవానికి నించుకైనఁ జిత్తచలనంబు గలిగెనేని యధఃపతితు లగుటకు సందియములేదు. ఎట్టియుత్తమతపోనియతులకైనఁ జిత్తము నేకాగ్రముగావించుట దుస్సరము. అందువలన నిహపరసాధనంబులగు గీర్తియుఁ దపంబును వ్యర్థములగును. కావున గృహస్థాశ్రమంబును కైకొని ధర్మార్థకామమోక్షరూపంబు లగు చతుర్వధపురుషార్థంబులఁ బడయవచ్చును. విధ్యనుసారంబుగ వివాహంబు గావించుకొనిన భార్యయందుఁ గామోపభోగంబులఁ దనిసి తత్సంతానంబువలనఁ బితౄణముక్తి నొందవలయును. గృహమేధి ప్రతిదినంబును దేవార్చనము, నతిథిసేవనము, బిశ్చతిర్పణము, భూతబలి, అధ్యయనముఁ గావింపవలయును. ఈమహాభాగ్య మొక్కగృహమేధి కే కలదు. అన్నాతురులై కటకటఁబడుచు, దాతగృహంబును వెదకికొనుచు జోయినవారిని గృహస్థుఁడు సమస్తా-

పచారంబులఁ గావించి మృష్టాన్నంబు లిడి పరితృపులఁ గావించును. కారణాంతరములవలనఁ బురుషార్థంబులయం దించుక లోపముగలిగినను తద్ధర్మముల మరల ననుష్ఠించి సిద్ధి నొందఁ గలఁడు. ఇతరాశ్రమములయందుఁ గర్మలోపము గలిగినయె డల నభివృద్ధి తై చెడిపోవుదురు కావున బిడ్డా ! మావంశీ యులలో జరత్కారుం డను వాఁడు తపస్వ్యాభ్యాసనిరతుండై వివాహం బొల్లక శతుని కైవడిఁ దిరుగుచున్న వాఁడు. వివాహం బై యుత్తమసంతానంబు వడసి మమ్ముత్తమలోకములకుఁ బంపినఁగాని మాతపంబులు ఫలింపవు. వాఁడు నీకౌడైన గానవచ్చెనేని మాయీదుష్ప్రితి తెల్లముగ వానియుల్లమున కెక్కు నటులఁ జెప్పము. ”

అంతట జరత్కారుఁడు నిశ్చేష్టితుండై “ మహాబుధులారా ! మీయుత్తమగతులకు భంగకారి యగువాఁ డీశతుండే. మీవంశాంకురమును నాశముగావింప నున్న జరత్కారుఁ డను పాపిష్ఠుఁడు వీఁడే. ఏకులపాంసునివలన మీరు పుణ్య లోకదుారు లైతిరో, వాఁడే మిమ్ముల నుత్తమగతుల నొందింపఁగలఁడు. గృహస్థాశ్రమధర్మంబులు మీవలన వినుటచే నీ నాచిత్తమునఁ దాత్రగహణవాంఛ వొడముచున్నది. మీ రలు నాపితృదేవతలు. నేను మీయాత్మజుండను. వివాహం బై సత్పుత్రులం బడసి మీకందఱ కుత్తమగతులు సంపాదించి యిడు వాఁడ. మీరు శోకంబుదుగుఁ డనఁ నితృదేవతలు సంత

సిల్లి “తండ్రి! జరత్కారు! తనతో నమాను లగు పుత్రులం బడసి ధర్మపరిపాలనంబు గావించుచుఁ బూజ్యుఁ డని క్రసిద్దిఁ గాంచిన మహానీయు యుత్తమగతులు పొందుదురు. కాని ఘోరతర నిష్ఠులఁ గృతీభూతశరీరులై తపంబుగావించువారును సదక్షిణాకంబులగు మహాయజ్ఞంబులు గావించినవారును బుత్రహీనులగు దుష్టాత్ములును వారింబోలి యుత్తమగతులఁ బొందఁజాలరు.

—* జరత్కారుడు వివాహంబు చేసికొన బూనుట. *

కావున బిడ్డ! నీవు చారపరిగ్రహంబు గావించి యా మెవలన సంతానంబు వడసి మాకుఁ బుత్రులొకప్రాప్తి గావింపు మని యత్యాతురతతోఁ బలుకుచున్న పితృదేవతల మాటలకు వలై యని జరత్కారుండు సనామ్ని యగు కన్య నే కాని వివాహంబు చేసికొన నని నిశ్చయించుకొని వారికి ననుసక్రించి యట్టికన్యకొఱకు భూవలయంబునం బెల్లయెడలఁ గుఱిమ్మరుచుండెను.

నిరంతరవృత్తినిష్ఠాచరతచేఁ గృతీభూతశరీరుడై నిష్కామవృత్తిం దనరారు జరత్కారుండు పితృదేవతల యూర్వలోక ప్రాప్తికై వివాహపాంఛఁ దగిలి తనకోర్కి కనురూపయైన కన్యకొఱకు భూవలయం బెల్లఁ ద్రిమ్మరి యెందును గానక విసుప్రకెండినజరత్కారునివృత్తాంతమంతయు, వాసుకి చారుల

వలన నెఱింగి తనసహృదయి యైన జరత్కారువును దోహని జరత్కారుమహామునిసమీపంబున కరిగి యతనితో ఈమె నాసహృదయి, ఈమె పేరు జరత్కారువు, సనాత్ని యగు కన్యకొకకు మీరు పోటీంచుచున్నట్లు విని యీమెం దోహని వచ్చితి నన, జరత్కారుండు వల్లె యని నేటికిగదా, మడిప్పితింబు ఫలించె నని సంతసింపగా, వాసుకియును, జరత్కారునకు నమస్కరించి, “మానీంద్రమా ! ఈమెపాణి గ్రహించుటకు నీవు సమ్మతించుటవలన మాకులంబు పవిత్రం బైనది, మేము ధన్యులమైతిమి. మిముబోటి జగన్మాన్యుల చాదరజోగ్రహణంబున కైనఁ దగని యల్పుల మగు మాబోంట్లకు మీతోడి సఖ్యసంబంధములు శుభద్యోతకంబులుగదా! జగన్మంగళార్థమై మీబోంట్లు శుభంబుల నాశింతురు. కాని వారికి శుభాశుభంబులును భేదమోదంబులును గలవే! విశేష ధనాఘ్యులగు మీరు మావ్య యగు నిక్కన్యాభిక్షం బరిగ్రహింపుడు.”

అని వాసుకి యతనితోఁ దెల్పి, జరత్కారుం డండుల కొడంబడి వివాహంబై ప్రథమసమాగమంబుననె భర్మపత్ని తోడ నొకసమయంబు గావించెను. నామాటకు నీవెన్నఁడైనఁ బదులు పలికినఁగాని యవమానంబు గావించినఁగాని నిన్నడఁబాసి పోవుదు నని నిశ్చంకముగఁ దెల్పెను.

వివాహంబైన పరదినంబునుండియు భయభక్తివినయ

స్నేహంబులు రూపొందిన బ్లాయింతి రేలుంబవచ్చు భర్తృశు
 శ్రూపాపరాయణయై నియమభంగం బగునేమో యని వెఱ
 చుచు మానిసత్తముచిత్తము ననుసరించి వర్తించుచుండ దినక
 రుని గగ్గంబున ధరించిన పూర్వదిగంగనామణి తేఱంగున నా
 యువతి జరత్కారు తేజోనిష్ఠిప్రగర్భయై దినమున కొకవింత
 చెలువు గలిగియుండెను. అట్లుండ నెకనాఁ డామునివరుగుడు
 పగలు కృష్ణాజినాస్తరణంబున శయించి గర్భభరాలసయగు
 తనయిల్లాలితొడ తలయంపిగా నిడుకొని నిద్రించుచుండెను.
 అంత భానుమంతుం డపరశిఖరిఁ జేరుచుండెను. ఆశ్రీమవాసు
 లందఱును సంధ్యాసమయోచితకృత్యములు గావించు వేగిరప
 డుచుండుటను జూచి జరత్కారువు తనలో సంధ్యాకాల మతి
 క్రమించుచున్నది. పోనిమ్మని యూరకుంటినేని ధర్మహాని య
 గును. అట్లని యిప్పుడు మిన్నకుంటినేని నన్ను నిద్రీనుండి
 యేల మేల్కొల్పులేదని యేమికోపించునో, నిద్రాభంగం
 బొనరించుట కలుకఁజెందనో యేమి చేయుదును, ఏమైనఁ
 గానిమ్ము. అతనికిఁపంజున కెట్టులో తాళుకొందును గాని,
 ధర్మహానికి సహింపఁజాల నని నిశ్చయించుకొని యాతనిఁ బ్ర
 బోధించెను. అంత నాతఁడు మేల్కొని యుగ్రుండై యలసి
 నిద్రించుచున్న నన్నేల ప్రబోధించితివి ? నీకింత చొరవ యెం
 దులకని వినుగుతోఁ బదరుచున్న మిగులభయపడుచు జర
 త్కారువు ప్రాణేశ్వరా ! ఇనుఁ డస్తమింప ధర్మభంగ మగున

నుభయంబున “నిద్రాభంగం జైన నగుగాకని మిమ్ముఁ బ్రభో
 ధించితి, నాయవజ్ఞత మన్నింపుఁ డని వేడుకొనుచుండ, నాతఁ
 డంతనైన నిలువక నామేల్కనునంతకు నినుం డపరశిఖరంబున
 కరుగునే ! వట్టియడియాసచే జేసేత నిట్టిచెట్టఁ దెచ్చిపెట్టు
 కొంటివి. కానిమ్ము. ఇప్పుడు నీవు నాకవమానంబు గావించి
 తివి. మున్ను నాచేసినసమయముఁ గడచువాఁడను గాను.
 నీగర్భంబున భానుసన్నిభుండు నుభయకులపవిత్రుండను దుః
 ఖోద్ధరణసమర్థుండును నగు సుపుత్రకుండు వృద్ధిసోండుచున్న
 వాఁడు. అతనివలన నీవుభయలోకసౌఖ్యముల నందఁగలుగు
 దువు. విధివిధానంబునకు విచారింపక మీయన్నయొద్దకుఁజను
 మని తూమె నూరాల్చి జరత్కారుఁడు తపోవనంబునకుఁ జని
 యెను. జరత్కారువును నగ్రజనొద్దకు వచ్చి యచటివృత్తాంత
 మంతయుఁ బూసగుచ్చినట్లు దెల్పి యచట నుండెను. కొన్ని
 నంబుల కామెకుఁ బుత్రోత్పత్తి యయ్యెను. ఆబిడ్డఁడు సంపూ
 ర్ణకళాపరిశోభితుఁడై కన్నవారికనులకును, విన్నవారిపీనుల
 కును విందు సేయుచు అస్త్రీకుం డచుపేరఁ దినదినాభివృద్ధి
 మొందుచు నుభయకులంబులను నుద్ధరించెను. కావున గృహ
 స్థధర్మము మొంది జేవపితృణవిముక్తులై యుభయకులోద్ధార
 కులై మెలంగవలె నన్నజరత్కారునిచరితయే నిదర్శనముగ
 గ్రహించుట యుక్తము.

క పో త ము.

అటవికుల కెల్లరకును జంతువధ విలాసముగ నుండును. వారు పక్షులం బెట్టుగూడబుట్టఁ జంకనిమకొని ధనుస్సు భుజంబునఁ దగిలించుకొని నిచ్చలు పక్షి వేటకై యుత్సాహముతో నడవుల వెంట గుమ్మరుచుందురు. వారిఁ జూచినతోడనే శాఖశాఖాంతరిముల విశ్రమించి స్వచ్ఛందముగ గానము సేయుచున్న పక్షులు వ్రత్యక్షమగు మృత్యువున కపరావతారమని భావించి తమ బ్రతుకు నాఁటితోఁ గడముట్టినదికా తలంచి చలించుచిత్తములతో నలుఁగెలంకులకుఁ బఱచుచుండును. ఒక దినంబున నొకయెఱుకుపాఁ డొకఁడు వలత్రాళ్ళు, చిక్కము, వింటిబద్దయుఁ గూడయుఁగూడఁ జేతఁ బట్టుకొని తొంటితెఱంగున మరల మహాటవీమధ్యంబునకుఁ జనియెను. అదినమున నదియేమి చిత్రమో గాని అతడు బయలుపెడలునప్పటికి నిర్మలముగ నున్న యాకాశమున నుఱుములు, మెఱుపులు, నపారమగు పెనుగాలియు వానయుఁ గ్రమ్ముకొనివచ్చి యాకాటియందలి జంతుసంతానంబున కంతకును నాశన మాసన్న మగునట్లు మిఱ్ఱపల్లము లేకమగునట్లు కుండబోతవలెఁ బెద్దవాన కురిసెను.

నిరంతరజీవహింసాతత్పరుం డగు నాబోయ తానొకటి దలఁచిన దైన మొకటి దలఁచినట్లు బలిసిన పెద్దపక్షులను బట్టుకొని గృహంబునకుఁ జని భుజించి సుఖంత మని ఫేరాసచే

వచ్చినవాఁడ పెద్దవానకుఁ దడిసి పదివజ వణకుచు నిలువ నీడయుఁ గట్టఁ గుడ్డయుఁ ద్రాగ గంజయు లేక యొకవృక్ష మూలము నాశ్రయించి కటికిరాలిఁ దలాడగా నిడుకొని శీత బాధయు నాఁకిలిబాధయు వేచుచుండ నలశెయించి యావృక్షమువైపునకుఁ జూచి కరుణామయులగు మహానియు లిందెవ్వరైనఁ గలరేని నన్ను రక్షింపవలయును. శరణాగతరక్షణము పరమధర్మమని పెద్దలు నుడువ విందు నని యనుకొనుచుండ నామహీరువాకోటరాంతరంబున వసించిన కబోతంబు లనవల్లభ మెఱి మేసిగూటికిం జేరిరామికి వగచుచుండెను.

—* క్రియనిప్రేమను పరోక్షమున విని శకుని యానందించుట. *—

గువ్వ తనలో ఎన్నడుగాని నాప్రేయసి యంతడదవు నన్నెడఁబాసి యుండనది కాదు. సంజకెంజాయలు చల్లపడ కుండఁగనే యెచ్చటనుండియో వచ్చి నావెరుకఁ జేరి పసికూనలు మనకొఱ కెదురుచూచుచుందురు పోదము రమ్మని పిలువ, నొక్క పరువున నిరువురమును గూఁటికిఁ జేరుకొని బిడ్డలును మేమును సుఖంబుగ భుజించి కలిగినయంతన సుఖించుచుండెడువారము. ఈదినంబున నెందువలననోగాని యామె నాకగఁపడలేదు. అధికాను రాగవతియుగుసతిగుణములు, చేతలు, మాటలు నాధుని కిహపరసాధనంబులు గదా ! నాచెలిలేని యాగృహంబు పాడుకడినట్లు గన్పట్టుచున్నది. ఈగాలివాన

కెందైనఁ దెగియుండనోపు. ఆమెనిఁ జూడని యీమేనికి సుఖ
సంతోషంబులు దూరంబులుగదా? ఈబిడ్డల నెవ్వరిపాలు
గావించు? ఏనాఁడును నామాట కెరురాడక నాచిత్తమును
బట్టి మెలఁగు నాప్రాణప్రియఁ జూడక యెట్లు మనఁగలను.
ఒంటిజీవనంబు దుఃఖభాజనమేగదా? తాఁ గొనివచ్చినయెడ
నాకింక యొక్కడినంబునైన భుజించియెఱుంగదు. నాతోడ
మచ్చునకైనఁ బొలయుల్కలకుఁ జొచ్చియెఱుంగదు. వేయేల?
నాతోడిద లోకం బని కాలంబు బుచ్చు కాంతామణిఁ గానక
యెట్లు జీవింపఁగలను. ఒకవేళఁ బ్రతికితిఁబో యందువలనఁ
బ్రయోజన మేమున్నది. దీపశాన్య-మగుగృహ మెందులకు?
ప్రాణములోప్రాణమై మెలఁగెడు ప్రియురాలి నెడసి యీ
మొండికిట్టై జీవించుట యెందులకు? నిజముగ నాగుండె
విధాతి తాతఁ గావింపఁబోలు. లేకున్న వ్రోయులు గాకుండు
నా” యని విలపించుట బోయనానివలయుండున్న కపోతీ విని
“తనపరోక్షమునఁ దచ్చుగూర్చి పల్కుచున్న ప్రియాలాపం
బులు వినినయువతిగదా పుణ్యవతి. పతిమదికి మెచ్చువచ్చు
నట్లు మెలఁగిన గుణవతియేగదా సతీమణి. ఇంక నాజన్మము
ధన్యమైనది. నన్నుఁ జేకొన్న నాటచుండియు నమూల్యప్రేమ
చే నలరింపఁజేసిన నామనోహరునితో కడసారి మాటాడి
యింక నాయాశాబుధము ద్రొంపుకొందునుగాక” యని యవ్వి
హంగులగన నిజవాఘు చుద్దేశించి, “నాబహిష్కారమా! నేని

బోయవలలోఁ దప్పల్కొంటిని. ఇంక వెడలునుపాయము గానరాదు. మనన్నేహబంధము నిన్ననే వీడిపోయినది. వఱువారేచి పయనమై యీనరాధముని కఱకుచూపులకుఁ బాల్పడితిని. ఒకరి నననేల? విధివిధాన మెవ్వరు మాన్పగలరు? ఎన్నిదినములు బ్రతికిన నాశాలతలు కొనలుసాగుచునే యుండును. రాతిని విసరినైచి రత్నమును కైకొనినయట్లు పతనశీలమగు తనువును బణముగా నెడ్డి యజరామర మగుకీర్తిని గడించుట యుక్తము. ఇప్పు డీబోయ చలిబాధచే వడింకుచుఁ బ్రాణరక్షణోపాయముఁ గానక భీరువుభంగి మిమ్ము శరణువేడుచున్నవాఁడు. శరణాగతరక్షణము పరమధర్మ మని పెద్దలు పల్కుదురు. మన కెక్కు గావించినయతనిని విద్వేషింపక యోషినతెఱంగున నాతిని కుపకృతి గావించి పుణ్యమునఁ బొమ్మ.

అని తనసతీమణి పల్కినఁ గడుఁగడు వగచి కర్తవ్యకార్యమునందలి శుభాశుభంబులఁ దలంచి దైవగతికి దురపిల్లుట చాలిందది, ఆబోయ నుద్దేశించి మనుష్యభాషణంబులతోఁ బలన్నా నీయంగకంబులు ఎజవజ వణకుచున్నవి. నోటమాట వచ్చుటలేదు. శీవైఖరిఁజూడ శీతబాధచే మిగుల డస్సినట్లు గన్నట్లుచున్నది. చైతన్యహీనుడవై యాత్మరక్షణకై యన్యుల వేడుచున్న నీదీనతంగనిన నాకెంతయు జాలి వొడముచున్నది. నా యోషిన తెఱంగున నీకు నాయము నేయఁగడంగితిని. నాయం

టికి నీవతిథి నైతివి. నీకు వలయు పదార్థంబు నర్థింపుము.” అనవుడు నాయెఱుకువాని కెంతయు బ్రయం బయ్యెను. చిత్తము త్రేజిత మగుడు దాతనితో “వతత్రిపుంగవా? నీయుపకారబుద్ధి యెంతయుఁ గొనియూడఁదగినది. ఇట్టి శరణాగతరక్షకులు కొందఱు ఉండుటచేతనే దిక్కుమొక్కులేని నాబోటి దీనులకు రక్షణము కలుగుచున్నది. చలిబాధచే మిగులఁ దూలిపోయితిని. అందువలన నాయొడలు నాయది గాదు. ఇప్పటి యీబాధఁ బాపి రక్షింపు” మన, నాతనియీప్సితమును విని విహంగమం బతిత్వరితంబున నాచుట్టుపట్టుల నున్న చిదుకులఁ దనముక్కున నేర్చితెచ్చి పోవిడి పరిసరంబునఁ గల పల్లియ కరిగి యింగలంబుగల చిదుకుచు ముక్కునం గఱచికొని వచ్చి యాచిదుకులయం దిడి రవులంజేసి యన్నా! మండుచున్న యీయగ్గికడఁ జేరి నీయొడలు కాచికొమ్ము. లెమ్మని యెంతయుఁ జేసెను దీపింపఁ బల్కెను. ఆమెఱుకును దనయొడలంతయు నయ్యనలంబున గువ్వ కానందంబు నివ్వటిలం గాచికొని చలి యవంగినపిదప ఆకలిబాధ యతిశయించి వేధింప నాతని కెఱింగింపఁ బట్టి పుంగవుండును జేయునది లేక కొంతదడవు విచారించి యేమియుఁ దోఁపక రిత్తపడి పిమ్మట వతనితో పఱులకు జీవనసామగ్రి నిలువఁజేసికొనుటయుంగూడఁ గలదే! దినదినంబును యెరకై కుమ్మరి దొరకినది తిని ముక్కునం గఱచికొని తెచ్చినదానిని జెక్కలురాని పోతంబుల

కిడి కాలము బుచ్చుచుండుము. ఇప్పుడు నీవాకట ఉస్సిన
వాడనై మాయంటి కితిధివైతిని.

—♦ గువ్వ తవళిరంబును బోయవాని కాహారంబుగా నిడుట ♦—

అకట నకనకం బుచున్న నిన్నుఁ జూడ నాగుండె
వీలిపోవుచున్నది. ఒక్కయతిధిని తృప్తిపఱుపఁజాలని యీ
బ్రతుకు వ్యర్థము గావున నాశరీరము నీకాహారముగా నిచ్చెదఁ
గొను మని జ్వాలామయమై వెలుంగుచున్న యగ్నిని వల
గొని నిశ్చలచిత్తంబుతోఁ దడయక కపోత మా గుఱియెను.

అందులకు బోయ నివ్వెఱపడి యిట్టిపౌరుషకర్మ మెచ్చ
టనైనఁ గలదే. వీనికారుణ్య మెంతయు గొనియాడఁ దగియు
న్నది. దుష్టాత్ముడ నగునాకు నీవులుఁగు సద్ధర్మముల బో
ధించు వరమగుదు నైనది. అక్కటా! నేను బుచ్చినవాటనుం
డియుఁ జేయు ఘోరకార్యము లగణ్యములు. నిర్దయాత్ముడ
నై యిదివఱకు లెక్కలేని జీవకోటుల నంత మొందించితిని
గాని యిట్టిపరమగురువును గాంచి యెఱుంగను. తనబంధుమిత్రులను భార్యపుత్రులను విడిచి తెంపరియై పెంపుమీఱిన
వైరాగ్యసంపదచే పాపంబులఁ బోద్రోచికొని స్వర్గద్వారం
బరికట్టిన లెఱుగు స్తవనీయుం బని తలంచునంతలో దైవవశం
బున నబ్బయహృదయంబున నిర్మోహంకురములు బయలు
దేర మహాప్రస్థానయాత్రాసక్తుడై చివ్వున లేచి వలలోని

వత్సల నన్నిటిఁ బోవిడిచి వలయును, దత్సాధనంబులును నచ్చట విడిచి నియతచిత్తుడై యరిగెను. వలలో నుండి విడువబడిన పులుఁగుపొలఁతి తననాథుఁ డగ్ని కాహార మగుటకు శోనాయత్తచిత్తయై కటకటంపడుచుఁ గన్నీరుమున్నీరుగ నేడ్చుచు ప్రియా ! ఎఱకొరకుఁ బోవుచున్నప్పుడుగాని విహారముగ నరుగునప్పుడుగాని నన్ను వెంటఁ గొనిపోకుండినది నమియే. ఏపదార్థముగాని నాకిడక నీవు భుజించువాడవు కావు. నిద్ర నుండి లేచి పరేశునిపైఁ బాటలఁ బాడుచు ననుఁగూడఁ బ్రబోధించి పాటలోఁ బాట కలిపి పాడఁ బ్రేరేతువు. ఎట్టిచెట్ట వేళ నిల్లు వెఱలితి నో కాని మరలఁ జేర లేకపోయితిని. నీతోడి యునికి నేటితో కడముట్టినది. వికసితకుసుమలతావితానంబుల కడ నన్నుఁ గొనిపోయి మందానిలసారథంబులతీరును నున్నత శిఖరపాతంబులగు సెలయేటిసీట నాకుఁ దెప్పలపై విహారంబుచు నింజారఁ బూచిన మావితోఁటలయందము గనుఁగొందువు రమ్మని వినోదంబుగఁ జేయించుచుండెడి వాడవు. కమలకాసారతీరంబులకు నన్నుఁ దార్చి యాటలఁ బాటల నన్నలరించుటయును మఱచి జీవించు టెల్లు. ప్రాణతుల్యముగఁ గాపాడు పతిఁ బాసినట్టి హతభాగ్యవతికి నీలోకము నిరయ ప్రాయముగదా ! ఇంతకంటె నీతనువు విడిచి నీచన్నబాడ ననునరించుటయే శ్రేయము. ప్రియునియనుమరణంబు సతీమణి కవశ్యాచరణీయ మనియు దాన నుత్తమపదవి గలుగు నని

యుఁ బెద్దలు నుడువ విందు. పతి నెడఁజూసి వెత నొందుచు నేకాకినియై కాకివలెఁ గడుపు నింపుకొనుచు బ్రతుకుటకంటెఁ బతియచుగమనమే పరమ శ్రేయ మని తలంచి తనకట్టెకుట మండుచున్న యగ్నిని దరికొల్పి యందు ప్రవేశించెను. ఈ వృత్తాంత మంతయు నాకెలన నిఱవఁబడియున్న బోయ చూచి యచ్చెరువుపడి తనలోఁ బక్షికులంబున నింతటి యనుకూలదాంపత్యంబు గలదే. ఇప్పులుఁగుచేలువ తనపతితోడిదే లోక మని యతఁడు చన్నమార్గము నధిగమించి సతీధర్మము నంతసూక్ష్మముగ లోకమునందలి సతీమణులకు బోధించి వారికి మార్గదర్శిని యైనది. మిథునస్వభావ మిట్టిదియే కదా? అల్లదే యాకసంబున మెఱుపుమెఱసినట్లు కన్నులు మిఱుమిట్లు గొల్పుచున్నవి. యని యట్టె చూచునప్పటి కదృశ్య మగును బోయ యావిహంగములయున్నతికి వెఱఁగండి నేనుగూడ నీ మేను దొఱుగుదు నని నిశ్చితాత్ముడై త్రోవ తెచ్చు గాన రాని యడవిం బట్టి శరీర మంతయు ముండ్లచేతను, తాలచే నాటఁబడి వీలి రక్తధారలు స్రవించుఁ దెంపరియై భ్రాంతుని వలెఁ బఱచుచుండ నాయడవి యంతయు నగ్గిచే నంటుకొని రా నందు బడి శరీరము దొఱంగి పుణ్యగతులఁ బడసెను. కావున బిడ్డా! అభయదానంబును సతీధర్మంబును వానివలన నందెడు నిర్మలత్వంబును గొనియాడఁ దగినవి. అట్టివారలు కీర్తికాయులై లోకంబునఁ బరిజ్ఞానపరులకు గోచరించుచునే యుందురు.

నా దీ జం ఘుఁదు

బిడ్డా ! ఎన్నిదుర్గణంబు లున్నను సహింపవచ్చును గాని కృతఘ్నుతామిత్రద్రోహంబులు గలవానితో మైత్రి ప్రాణహానిఁ దెచ్చును. కావున నట్టివానిమైత్రి ప్రతిరుచుజుడును విడువవలయును. కపటి యగువానితోడి మైత్రి ఘటించెనేని నాదీజంఘునివలె బ్రాణములకు దూరులగును. వానితెఱఁగు వినుము. తనకులశీలములఁ దొఱుగి బోయకాతను వివాహంబైన యొకపాఱుండు అడవిచెంచులఁ గూడి వేటలాడుచుఁ బచ్చిచూంసము విక్రయించుచుఁ గొంతుజుకు లేకజీవహింస సేయుచు నిచ్చకువిచ్చిన ట్లడవివలుగెలంకుల గుఱ్ఱములుచుఁ గామోహభోగపరాయణుండు కావునఁ గలిగినవానితోఁ దృప్తి సనక సతితృప్తిచే బీడితుఁ డయ్యెను. అట్టితెంపటి చేరుజాలనికృత్యము లింకేమి గలవు ? అతనియాశయము లన్నియుఁ బాపకళంకితములు, హృదయము దురితపంకభరితము, ధనాశాపీడితుఁ డగు నాపాఱుండు చెంచువారల చెలిమివలన బేహారులం గలసి వాణిజ్యము సేయ నుద్ద్యమించి క్రూరజంతు సంతానంబులకు నెలవగు నొకయరణ్యంబునఁ బడి పోవుచుండ నొక్కయడవియేను గాగుంపులోనికి వచ్చి వారల నందర నేలఁ బెట్టి కాలఁజమియెను. అంత వారు భీతులై హాహాకారంబులు సేయుచు నాగుంపువారు నలుదెసలకుఁ బాడరి!

అవిప్పుడును వారిమెంటఁ బటచిబటచి వారిచాడఁ గానక
మఱియొక తెరువుఁబట్టి యుత్తరాభిముఖుడై పోవఁ బోవఁ గుఱు
గట, విశాలమై మిగులఁ పొడవయి శాఖోపశాఖలచే నలరి
చల్లనిగాలి విసయచుఁ బరచుశాంతునిహృదయము ననుకరిం
చిన యొక్కవటవిటపిం గని యానీడఁ గొంతెడడవు విశ్రమించి
యలపుఁ దీర్చుకొన దలంచి కుసుమామోదవిలసితములగు
మందమారుతము లాభూదేవునిశరీరమునకు సోకుచుండఁ గొం
డాక సేపట నిద్రించెను. స్వర్గసుఖము దలఁపించు నిద్ర నొంది
మెలకువ గలుగునప్పటి కతినికట్టెదుట రాజధన్యుఁ డనుపేరం
బరగు నొక్కబకం బాతని కగపడియెను. అప్పక్షియు నవ్వె
ప్ర్రుం గాంచి ప్రియంబేపార నిర్మలచిత్తంబునో “ఓద్విజ్ఞో
త్తమా! ఎన్నిదినఁబులనుండియో యీవటకోటరంబున వాస
ముచేయుచుంటిని గాని, నాయింటి కతిథు లెవ్వరును విచ్చేసి
యుండలేదు. ఈనాటికి నాభాగ్యమహిమంబువలన మీ రతి
థులై విచ్చేసితిరి. ఎచటినుండి యెందులకుఁ జనుచుంటిరో
చెప్ప వలనుపడునేని చెప్పుఁ డనియె. అతండును “అయ్యా!
నేను గౌతముఁ డను నొకయుత్తమచరణుని పుత్రుండ. లఘు
బుద్ధివై వేదాధ్యయనాదికర్మలఁ దిగినాడి కామలోలుపతం
బోయకాంతం బరిణయంబై ప్రాణిహింస విధాయకకృత్యం
బుగఁ బరిగణించి యాటవికులలోఁ గలసి వేటలాడుచుఁ,
డానఁ దృప్తిసనక ధనార్జనానందం దగులువడినచిత్తంబునో

నొక్క బేహారులగుంపులోఁ గలసి యన్యదేశముల కరుగుచుండ నొక పర్వతారణ్యప్రదేశమధ్యంబున నొక్కగజమొక్కుమ్మడి మాగుంపులోనికిఁ జొచ్చి కొందఱు దొండంబునఁ గొందఱు బాదంబులఁ ద్రొక్కి బీభత్సముగా వింటెను. తక్కినవారు భీరువులై నలుదెసలకుం బాటరి. నేను వారివెంట నంటి వచ్చి యొక్కయెడ వారరిగెడిచొప్పుఁ గానక యన్యపథంబుఁ బట్టి రానురాను సాయదృష్టవశంబున నీనిలయంబునకుఁ జేరు కొనఁగల్గితి ” ననెను. అప్పు డాబకరాజంబు “ మంచిది, నాయెంట నీదినంబున నాతిథ్యంబుఁ గొనుము. నీచారిద్యం బపసరిల్లు నుషాయం బరయుదుఁగాక ” అని రుచ్యముఁ గు మత్స్యంబులను సుపక్వంబులును మధురంబులు సగుఫలంబు లనుఁ దెచ్చి యెంతయుఁ బ్రియంబున నరిని కతిధిసత్కార ము గావించి పుణ్యకథాలాపంబులఁ గాలము గడపినది. అంత సాయంత్రం బగుడుఁ బుష్పపల్లవప్రకరంబుల సుఖశయ్యఁ గల్పించియబ్బకరాజం బాద్విజానితో నిష్క్రమిం గొంతదడవుండి సుఖవిద్రావారాతిఁ గడపెను. తెల్లనాటిసంతనే యావిపుర సవలోకించి భూసురప్రవరా! మనుజుని చారిద్యమునుండి తొలగించుటకు మిత్రుండను, వేండియును, బంగారంబును, బుద్ధియును నను నీనాలుగుసాధనంబులుగల వని దేవగురుండగు బృహస్పతి వచించినాడు. ఈనాలుగింటను మిత్రుండెక్కుడు. కాశ్యపపుత్రుండ నగు నేను నీతో మైత్రినటపుటవలన నవార

పాధసంపదలు నినుఁ జేరినట్లే యానందింపుము.

విరూపాక్షనామధేయుల డగు నామిత్రుఁ డొకఁడు గలఁడు. అతఁ డుండునది మధుకృజపురంబు. అది యిచ్చటికి రెండుమూఁడుయోజనముల దూరమున నున్నది. నీవు త్వరితంబుగఁ జని యాదైత్యనాయకుని దర్శించి యతనితో నేనంబుగా వచ్చితి నని నాపేరు చెప్పుము. దాన నతఁ డతిప్రీతుండై నీకు వలసినంత ధన మొసంగి తృప్తుఁ జేసి యంపకంబువెట్టు నని తెల్పి తెరువుఁ జూపి యనిపెను. అంత నాకపటబ్రాహ్మణుఁ డవ్వీటికిం జని ప్రభువును దర్శించి, రాజధర్ము నిప్రియసఖుండ ననియు నాతనికనువున వర్ధానినై వచ్చితి ననియు నతనికి మెచ్చవచ్చున ట్లిచ్చకంబులు పల్కెను. ఆపలులు విని దానవనాయకుం డతనిఁ దేజిపాటఁ జూచి, తనలో నీపాటుం డధమునివలెఁ గానవచ్చుచున్నవాఁడు. ఇతనిహృదయకుపారమునఁ గ్రూరత్వచోరుఁడు దాఁగికొనియున్న ట్లతని ముఖలక్షణములవలనఁ జేటపడుచున్నది. అయిన నీతని నడిగి తెలిసికొందుఁగా కని యతని నుద్దేశించి, “అయ్యా! మీ కేయేవిద్యలయందు పరిచయము గలదు. మీకుల మెయ్యది ? మీవృత్తమెట్టిదియో తెల్పి మని యడిగిన నాకపటబ్రాహ్మణుండు చలింపక తత్కస్థితి నంతయుఁ బెల్కెను. అయినను దాన వేశ్యుఁడు వికృతి నొందక యతఁ డెట్టిఁడైన నేమి ? రాజధర్మునితోడిసఖ్య మీతనిఁ బనితునిఁ గావింపకున్న ? అతఁడు

సామాన్యండు గాఁడు. ఇతనితోడ స్నేహించునపు డితనికుల శీలవిద్యావృత్తంబులు పాటింపకుండునంతటి యుత్తమలక్షణము లీతనియందుఁ గన్పట్టుటలేదు. కాని నాడీజంఘునిమహాసఖ్య మితనిని దానపాత్రునిఁ గావింపకుండునా? కావున నితనికి వలయుధనంబు లొసంగెద నని నిశ్చయించుకొని యతని కాహారశయనంబులు సమగ్రంబులుగ నొసంగఁ దగుచారల నియమించి మఱుచటిదినంబునఁ గార్తికపౌర్ణమాసి యగుచు విద్వత్సహస్రంబులఁ దనగృహంబునకు రావించి బుగరుపశ్చేరంబుల భోజనంబులు వెట్టించి బహుళదక్షిణ లొసంగుచుండ నావిప్రుండును వారలలోఁ గలసి మహానీయపూజావిధులఁ బ్రార్థించి శాల్యాదనంబు భుజించి యతఁ డత్యాదరంబున నొసంగిన ధనంబును భుజించిన పశ్చేరసహితంబుగ నొసంగిన నత్యంతహర్షావేశంబునఁ గొని మోవఁజాలని భారమైనను మూపురు మెడలును నొవ్వ మోచికొని మిగుల నాయాసంబుతో కొక్కెరయున్న చక్కికిఁ జేరుకొనియెను. వటకోటరద్వారంబున మిత్రునిరాక కెదురుచూచుచు నిలువఁబడియున్న నాడీ జంఘుఁ డాతనికలిమికి సంతసించి సమీపించి మిత్రీమా ! పథిశ్రీమంబున మిగుల డస్సినట్లు దోచుచున్నది. అని తనవక్షయుగ్గంబున మెల్లమెల్లన వీచి యుల్లము పల్లవించు చల్లని మాటలతో నాహారశయనంబుల నొసంగెను. కొంతప్రాద్దై నసిక్కుట నాధర్ముండును సుఖనిద్ర నొందెను.

అంత నాదుష్ట బ్రాహ్మణుండు మార్గమధ్యంబున తిండి కొఱ కెంతచిక్కు పడవలయునో యని చింతించి బకశరీరం బెంతయుఁ గ్రోవ్వి యున్నది. దీనియందలి రుచ్యంబైన మాంసంబు నాకు రేపటిపయనంబునకుఁ జాలును. ఇది యేమిటి నిద్రవోయెడు సమయంబునఁ దీనిఁ దెగ నడిచి మాంసంబు గొనిపోయెదంగాక యని నిశ్చయించుకొని కాసే చిగించుకొని బడియఁ జేతం బట్టుకొని దానితలపై మోదెను. ఆబకము చచ్చటఁ గని యానందముతో దానితెక్కలన్నియు నూడ్చి వైచి మాంసం బులియు మూటగట్టుకొని తెలతెలవేగుచుండ వారిఁ బట్టిపోయెను.

అట నాతనిమిత్రుఁ డగు దైత్యవల్లభుండు పడక విడిచి తనసఖులతోఁ గలసి మిత్రులారా ! ఏమికిడు మూఁడ నున్న దియో గాని యీదినంబున నాదిత్తము మిగులఁ గొండల మంచుచున్నది. నాప్రియమిత్రుఁ డగు రాజధన్యుఁడు నిత్యముదయ మగు న ప్పటికి నా యొద్దకు వచ్చు చుండెనువాడు. ఈనాడు నాపీటి కింకిను రాకుండుటకు కారణం బుండక పోకు. ఇప్పుటికే జాముప్రొద్దెనది. పాపనిశ్చితుం డగునీవిప్రుండు నామిత్రుని కేమైన హాని గావించి యుండనోపునేమో యని నాహృదయ మాకులపడుచున్నది. అని యనేకవిధంబుల బేలయై విలపించి కొండఱ మిత్రుల నాతనిజాడ నతయం బనిచిన వారును సతనియూశ్రమంబగు వటవృక్షసమీ

పంబునకు వచ్చి యొలిచి పారవైచిన తెక్కల యీకలఁ గని వెఱగండి యాపాటుఁడు బోయిన తెరువునఁ బోయి యొక మొడ నాదురాత్మునిఁ గని పట్టుకొని తెక్కలు విఱచికట్టి నిష్ఠురంబు లాడుచు దనుజభర్త సమీపంబునకుఁ గొనివచ్చి యతని కట్టెదుట నిల్పిరి. అంత నారాత్రించరాధిపుం డధికకోపపఠీ భూతచేతస్కుండై “సేవకులారా ! మిత్రీఘాతీయగు నీకృత ఘ్నునిఁ జూచినవార లంధతమోనిబద్ధ మగునిరయము నొందఁగలరు. ఈతనిదేహమును ఖండఖండములుగ ఖండించి మీరు భక్షింపుఁడు. అటుతైన నితఁడు గావించిన దుష్టాచరణంబునకు సరిపోవ దని తలఁచెదను.” అనియెను. పరిచారకులు ప్రభునికఠినాజ్ఞను శిరసావహింపవలసినవార లే యైనను దురాత్మునిదేహమును భుజించి పాపకూపంబునఁ బడ నెల్లక వారండులకు సమ్మతింపకుండుటచే బోనిండు. ఇతని గతి యేమైన నేమి నాయెదుటచుండి తొలఁగబెట్టుఁ డని పలికిన తేని వాక్యంబుల కచ్చేరు వండుచు వార లాతనిఁ బురివెలుపలకుఁ దోడ్పొనిపోయి అతనిదేహమును ఖండించుచుండుటను జూచి ఆకట నల్లాడుచున్న శునకంబులు సైతము దిననొల్లక వెనుకకుఁ బాతెను.

బిడ్డా ! కృతఘ్నునిదేహమును గుక్కలుకూడ మూర్ఖున నెల్లవని వేదశ్రుతులు చెప్పరీతి నిప్పట్టునఁ దెల్లంబయ్యెను. అప్పుడు నిప్పలఁ బొరలినట్లు నెయ్యనికొఱకు

నెగు లొందుచున్న యసురభర్త తనచారులచే నతనికంకాళ మును దెప్పించి దాని కగ్నిసంస్కారంబు గావింప మిత్తుని యెడఁగలుగు ప్రేమ గౌరవంబులకు సురపతి సంతసించి “నీస ఖుం డగు రాజధర్ముండు నిత్యంబును విభాత్యసభాభవనంబు నకు వచ్చుచుండెడువాఁడు. ఈనడుమ నతనియొద్దికి రాకుండుటకుఁ గడుఁగడు గొందలమంది యతనిఁ దోడి తేర నన్ననుప వచ్చితి. మిత్తునికాయంబున కగ్నివిధానంబు గావించి మేలొ నరించితివి. ఎంతటిపుణ్యమతి” వని యతనిఁ బొగడుచు సురేంద్రుండు నీవాతని కంకాళమున కగ్ని యిచ్చి నీవువచ్చినపి మ్మట నాచితిసమీపమున వత్సంబునకుఁ జనుగుడుపుచు కా మధేరు వాసమీపమునఁ గసపు మేయుచుండెను. వాయున శంబున దూడనోటినుండి పాలనురు వెగిరి వచ్చి యాసాదపైఁ బడెను. అంతట నన్నాడీజంఘుఁడు సజీవుడై నిజదేహంబు వదిలి భగవద్గుణానుభవంబు సేయుచు మిత్రదర్శనంబున కిట నచ్చుచున్న వాఁడు. ఇందుకు కారణము పరేశుని కరుణయే కదా ?

ఈరీతి నాతనిగూర్చి సురపతి ముచ్చటించుచుండ నా కస్మికముగా నాడీజంఘుఁడు వచ్చెను.

మిత్రదర్శనలాలనుండగు నసురభర్త కాతనిసందర్శన మాతపతప్తం బగుసరోవరంబునకు వర్షపాతంబువలె నానంద పొడ మయ్యెను.

కమలాసనుని యనుశాసనంబున సురపతి యాభూదే
వుని బందీకృతుని గావించెను. అయ్యుదంతం బంతయు నాడీ
జంఘునకు గోచరంబగుడు దనకతంబున నప్పాటున కిట్టిదీనా
వస్థ ఘటిల్లుటకు మనంబున మిగుల వగనొంది యతనిని విడి
పింపు మని యింద్రుని జాగ్రత్తించెను.

ఆతడును రాజధర్మని సచ్చరితకు మెచ్చి యతని
వాంఛిత మొసంగెను. ఆవిప్రునిధనసంచయ సంతయు నొ
సంగి చైత్యవల్లభుం డనుప నారాజధర్మని ధర్మనిరతిం గొని
యాడుచు ధనంబు మోచికొని బ్రాహ్మణుడు నిజపురంబు
నకుఁ జనియెను. మిగిలినవారలందఱును దమతమస్థానంబు
లకుఁ జనిరి. బిడ్డా! బ్రహ్మఘ్నున కెప్పటికైన నిష్కృతి గలదు
గాని కృతఘ్నున కెన్నిజన్మముల కైన నిష్కృతి యరునది
గానరాదు. కాని యింకొకటి వినుము. కృతఘ్నుతకంఠుచు మి
త్రద్రోహము దారుణపాపము. కావున నట్టివారిని విడువవల
యును. విడువరేని మానప్రాణంబులకు దూరు లగుదురు.

మిత్ర! డిహపరంబులయందు శుభంబుల నొడఁగూర్చ
గలఁడు. అందువలన మిత్ర!ధనంబుల రెంటియందును మిత్ర!స్థా
నము పూజ్యత నందినది. మనుజుండు శుభంబుల నందఁడలఁచె
నేని యుత్తమవంశసంజాతుండును సుగుణఖనియును స్నేహమ
తియు నగ్గు మిత్ర!నితఁడి పొత్తు సంపాదించవలయును. కృత

ఘ్నతామిత్రోహంబులవలని పాపంబును సన్నిత్రునితోడి
 స్నేహంబువలని లాభంబును గ్రహించి మనుట యెల్లరకును
 శ్రేయోదాయకము.

14328